

Xurdimento

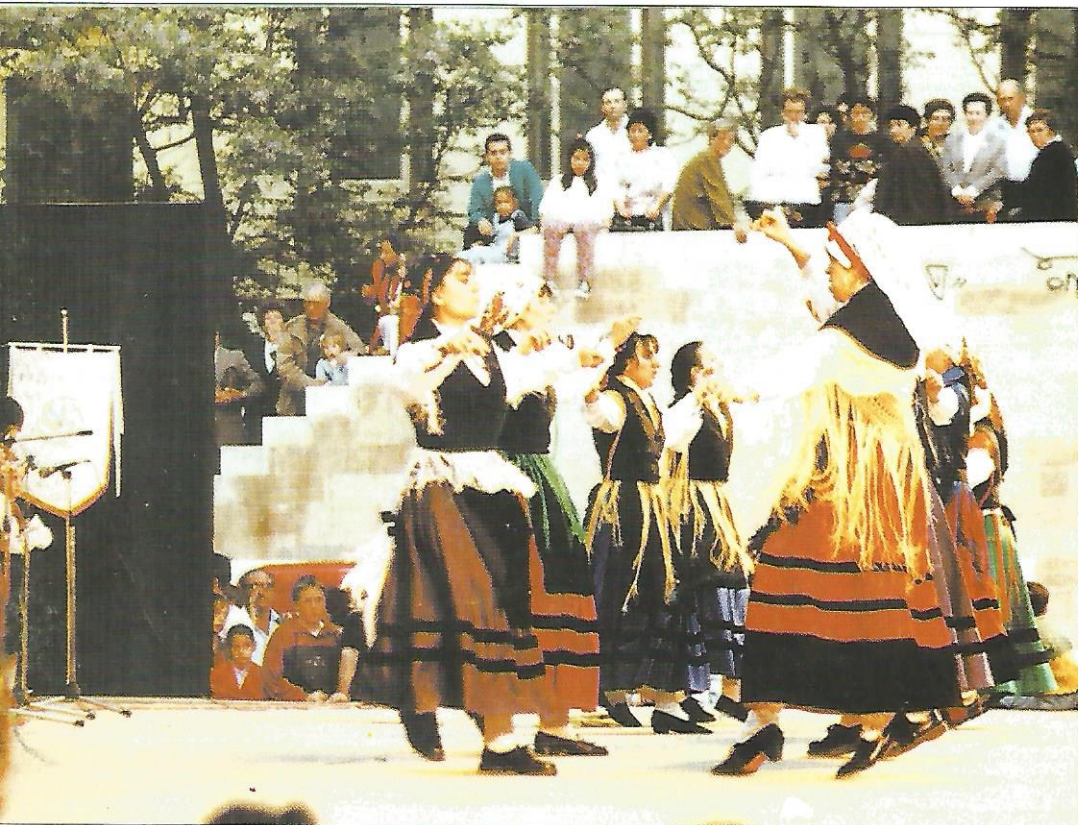

Boletín cultural do Centro Galego de Lleida

Lleida fai o Camiño con "Sant Jaume"

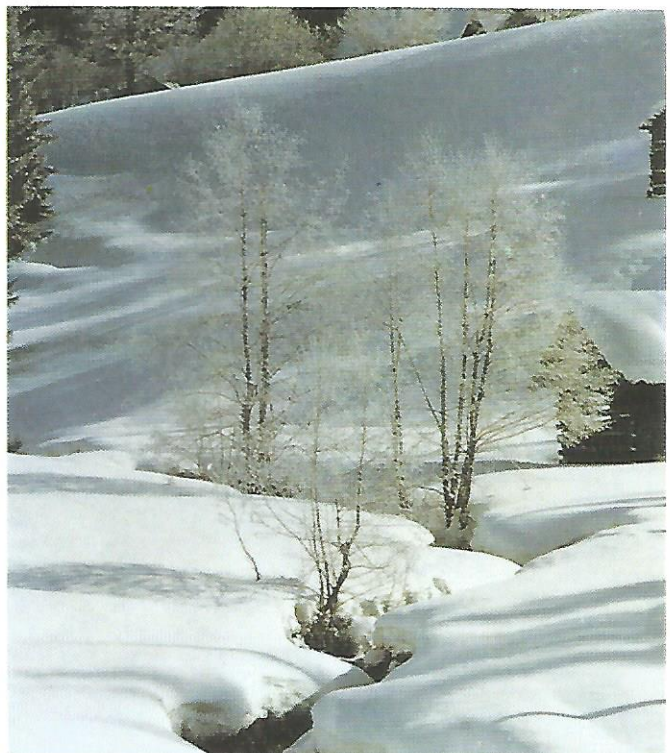
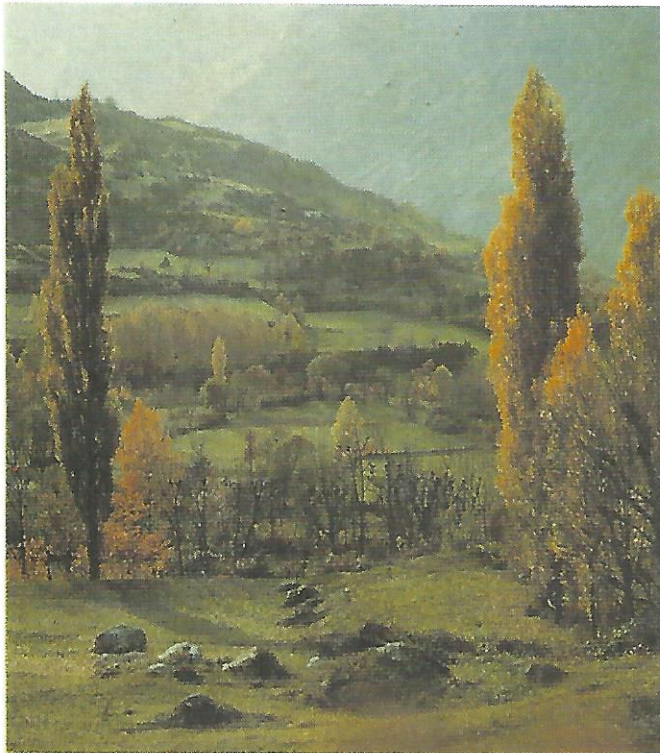
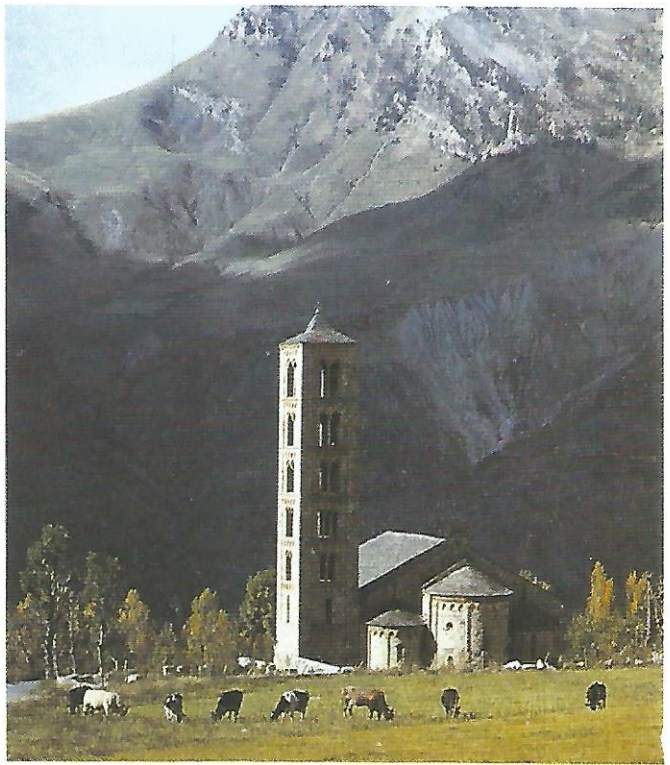
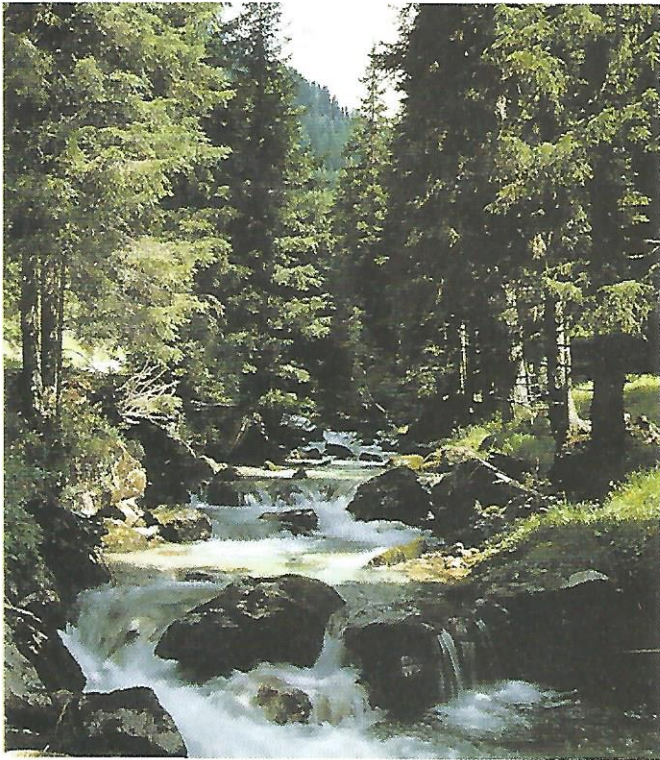

*e os "fanalets
de Sant Jaume"
alumeándolle a
espiña*

*trocaron a
noite do noso
Camiño
en día*

Les quatre estacions

Patronat Intercomarcal de Turisme

TERRES DE LLEIDA

de la Diputació de Lleida

Ara
LLEIDA

Sumario

- 3 Editorial
- 5 Mensaxe de Ano Novo, do Presidente da Xunta de Galicia
- 7 Salutació del Paer en Cap
- 9 Salutació del President de la Diputació de Lleida
- 11 Salutació del Delegat del Govern de la Generalitat
- 12 Reflexións en voo
- 14 Nacido en La Coruña, vivió casi toda su vida en Lleida
- 16 ¡Vou a Santiago!
- 20 Cursiño de galego
- 21 Os nenos labregos na escola
- 22 El "Centro Galego" fletó dos autocares. Lleida llevó a Santiago de Compostela sus "Fanalets de Sant Jaume"
- 24 Actividades
- 28 Retorno a Galicia
- 29 Compostela: Una excelentísima recreación
- 30 Vocalía da muller
- 32 "CENGALLEI": O noso coro
- 33 O futuro climático, ¿Será máis quente ou máis frío?
- 36 Grupo Xoven
- 37 Galegos ilustres. D. Eugenio Montero Rios
- 38 Feitos e desfeitos de Mingos e Martiño
- 40 Galicia é diferente
- 41 A xuntanza -o encontro-
- 42 Lleida: la importancia d'un nom
- 42 Cristóbal Colón: "O viaxeiro galego"
- 44 Cronoloxía dunha cidade: A Coruña
- 46 Poesias
- 46 Institucións colaboradoras

Edita: Centro Galego de Lleida
C/ Joc de la Bola, 20 • Lleida
Tel/Fax: (973) 27 48 27

Depósito Legal: B-36.545-93

Impresión y Autoedición:
E. Gráficas Rey, S.L.
Ctra. de Cornellà, 142
Tel. 372 49 50
Esplugues (Barcelona)

Editorial

Un ano máis ao editar de novo a revista "XURDIMENTO", quero saludarvos a tódolos socios, amigos e simpatizantes do CENTRO GALEGO - que sei que moitos non podedes participar nos actos culturais, nas festas e excursións - pero colaborades sendo socios. Gracias a todos pola vosa colaboración.

Síntome contento ao comprobar como marcha a nosa entidade:

¿Que vos direi do grupo de gaitas...?: Cada actuación é unha sorpresa. O grupo de danza cada vez mellor. O Coro -que fixo a súa presentación o día que nos visitou o Sr. Director Xeral de Relacións coas Comunidades da Xunta de Galicia, D. Fernando Amarello de Castro e maila súa señora, e que dende entón segue a traballar con esforzo e moito interese, aumentando o seu repertorio e, á vez, perfeccionándose.

Sabedes do meu apoio incondicional cara a xuventude; non vos estrañe, pois, a miña postura; pero seguirei na miña teima, namentres eles me correspondan como o veñen facendo, deixando o nome do noso Centro ben polo alto, como lle corresponde, o mesmo que o Coro, que seguiredes contando ca miña presenza e a miña colaboración, a carón de vos.

En canto á Vocalía da Muller, está cumprindo coas súas actividades, e aínda máis. Este curso están a facer o bordado da vestimenta así como tamén están a colaborar coa elaboración do material para entregar a unha Institución Benéfica de Lleida.

Saiban que hoxe o noso Centro está considerado, por moitos outros, así como polas nosas Institucións e a Xunta de Galicia, como centro de organización modélico, que como presidente me congratulo, pero esto tan só se consegue coa colaboración de todos e unha grande dedicación por parte da Xunta.

Sobre o "Curso de Galego" que se celebra no noso Centro, teño que destacar a magnífica resposta da xente interesada, nel, temos galegos, cataláns..., mozos e mozas que lles preocupa o coñecemento da nosa lingua e da nosa cultura. Isto estase a facer con esforzo, pero precísase a colaboración de todos. Fanse cousas, non tódalas que quixeramos, moitas por falla de tempo, outras por falla de medios económicos, non nos dá a cousa para máis.

Quero dicirvos, unha vez máis, que esta Xunta Directiva, e eu como presidente, estamos ao dispor de tódolos socios que teñan calquera dúbida. Se alguén precisa dunha aclaración sobre de calquera tema, lémbrolles que nos reunimos cada quince días e por outra banda, cada tarde están abertas as oficinas do Centro, polo que ninguén debe quedar con dúbidas e sen respostas ás súas propostas ou inquiredanzas, tendo amaño e solución, se podemos. Aínda máis vos digo: se algunha cousa non se fai de todo ben e non o sabemos, inconscientemente, séguese a facer. Así, pois, dígovos que de portas afora ren se consegue falando: a realidade consiste en expoñe-las cousas na oficina e facer sociedade, que é o que interesa ó Centro.

Felicitovos a todos pola vosa colaboración; tende en conta que todos somos necesarios pero non imprescindibles, polo que, entre todos facemos do Centro Galego de Lleida un gran centro en tódolos aspectos.

Pepe Terceiro Folgar

Dr. Fleming, 6 TEL: 23 99 38
25006 LLEIDA

Blondel, 27 TEL: 27 31 61
25002 LLEIDA

Plaza Mercadal, 10 Tel: 44 65 36
25600 BALAGUER

OPTICARLOS

LIDER EN EL MERCADO ESPAÑOL
EN MOTORES DIESEL Y GASOLINA

COMERCIALIZACION PARA TODA ESPAÑA
DE MOTORES DE IMPORTACION

ASYSUM, S.A.

DEPARTAMENTO
COMERCIAL

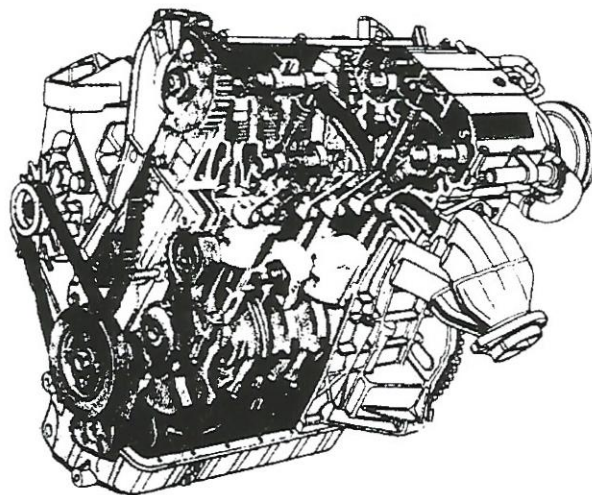
Tels 212047-212018

Ctra. Comarcal 1313 Km 1'5

Partida les Canals

25191 LLEIDA

FAX 212010

Mensaxe de Ano Novo do Presidente da Xunta de Galicia

Como cada Ano Novo é a mellor ocasión para dirixirme a toda a gran familia galega, e para compartirmos uns momentos de recollemento e de paz fogareña, tan necesarios para todos.

Despedimos un ano que tivo para nós unha profunda significación. O 93 foi, sen lugar a dúbidas, o Gran Ano de Galicia. Máis alá dos moitos eventos e celebracións, quedarán para a historia, a revitalización e o incremento das peregrinaxes, dentro do espírito Xacobeo, e a incorporación da xuventude ó fenómeno do Camiño de Santiago.

Tamén tivo este Ano Santo Xacobeo, resultados moi positivos para a vida social e económica do noso país. Tódolos esforzos realizados permanecerán en beneficio dos galegos, e servirán de sólidas bases para construír a Galicia do ano 2.000. Ese era o reto, e entre todos, fomos quen de afrontalo.

A nosa comunidade alcanzou, en 1.993, unha verdadeira proxección europea e universal, isto ten que servirnos no ano que agora comeza, para consolidar a nosa presenza nas Institucións de Europa unida, e para estreitar os lazos con outros pobos do mundo, moi especialmente con aqueles países de Iberoamérica, onde residen centos de miles de paisanos nosos. Vaia para eses irmáns que están lonxe, e que non poden compartir estas festas coas súas familias, unha menxase especial de cariño e de recoñecemento.

Iniciamos tamén, co novo ano 94, unha segunda etapa de goberno, para a cal recibimos un apoio maioritario do pobo galego. Esta confianza dos nosos homes e das nosas mulleres, énchenos de satisfacción e obríganos a traballar sen descanso, para que tódolos galegos disfruten dun maior nivel de vida e duns servizos básicos á súa disposición.

Teño postas tódalas esperanzas no futuro da miña terra. Son consciente das dificultades, e non ignoro ningún dos moitos problemas que Galicia, España, e Europa, terán que afrontar ó longo do ano 1.994. Ben sei que neste momento de crise, de falta de traballo, de inestabilidade social, cómpre devolverlle-la ilusión a tódolos cidadáns con medidas xustas, con accións de goberno solidarias. Nese camiño, na colaboración e na solidariedade, estará sempre o Goberno de Galicia.

Mais eu son optimista, e creo que estamos nun momento de tirar para diante, de proxectarmonos cara ó futuro, de autoidentificarmonos como galegos, sen renunciar a nada, sen ollar para atrás. De aí o meu leal ofrecemento á participación de todos. Debemos planificar e construír sobre o diálogo e sobre o entendemento. Contra os predicadores da decadencia hai que erguer as bandeiras do optimismo e da ilusión, da confianza e do traballo. Quero dirixirme a tódolos galegos, vivan onde vivan, nas nosas cidades e vilas, nas nosas aldeas, ós homes do agro e ós mariñeiros, a tódolos traballadores, ós mozos e mozas, ás nosas mulleres, a tódolos que teñen que pasar estas datas nos hospitais, no mar, ou no seu posto de traballo, para todos, sen exclusións, a miña mensaxe de paz e os meus mellores desexos para o Ano Novo.

MANUEL FRAGA IRIBARNE

Servicio Oficial Electrainjection

Lucas

CALIDAD & CONFORT
AIRE ACONDICIONADO

INTER MOTORS, C. B.

C.I.F. B-25231374

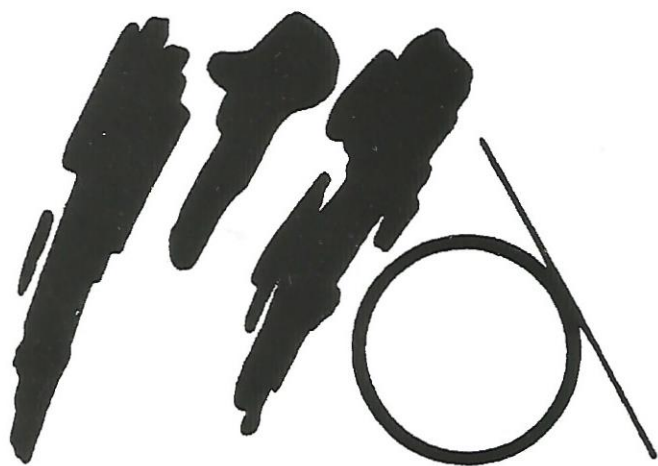
Tel. (973) 23 95 16
Avda. Corts Catalanes, 30

Fax (973) 23 09 88
25005 LLEIDA

Cambiamos el motor de su vehículo
en 24 horas

Somos especialistas en motores
Disponemos de Stok

Ante cualquier problema de su motor consúltenos

J. MADORELL

A. AGUSTI

DISSENY D'INTERIORS

Passeig de Ronda, 57 - baixos Tel. 281948 Fax 263231 25006 LLEIDA

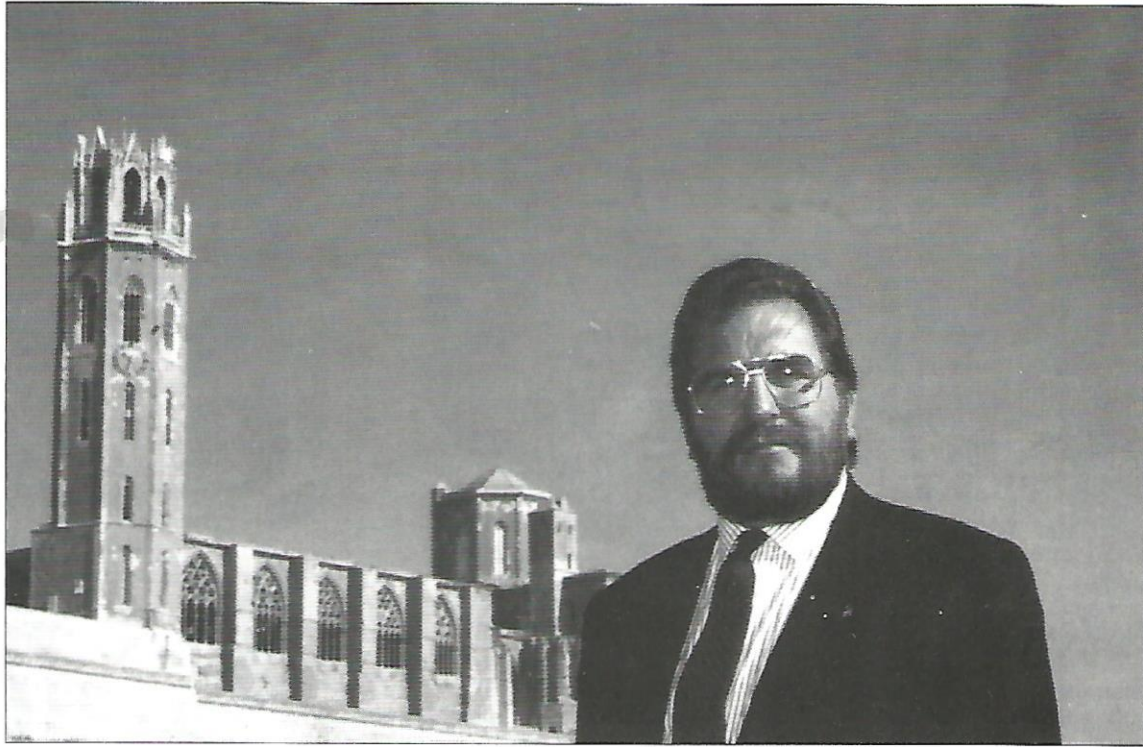

mármoles san pancracio, s.a.

Fábrica y Oficinas:
AVGDA. PRESIDENT TARRADELLAS, 89
Teléfonos 20 22 38 - 20 21 63
25001 LLEIDA

Fábrica:
Ctra. Tarragona, Km. 3
Teléfono: 20 34 94

Salutació del Paer en Cap

La relació entre els diferents pobles i cultures propicia que els seus ciutadans tinguin un tarannà obert i comunicatiu, que predisposa a l'intercanvi i que afavoreix, fonamentalment, la solidaritat entre els éssers humans.

L'autoestima d'un poble, el respecte per la pròpia cultura i la seva història reforcen la voluntat ferma per construir-lo i anar endavant. Ara, en dates nadalenques, es palesa, més que mai, aquesta realitat, reflexionar sobre què ha estat la nostra vida i quines són les perspectives de futur. Així, poc a poc, tots plegats anem construint una nació que es fonamenta en la pròpia consideració, així com en la solidaritat envers els altres.

Desitjo, de tot cor, que "Xurdimento" sigui el portaveu del retrobament entre Lleida i Galícia.

ANTONI SIURANA I ZARAGOZA

Paer en Cap.

**M
Y
S**

PELUQUERIA

Y

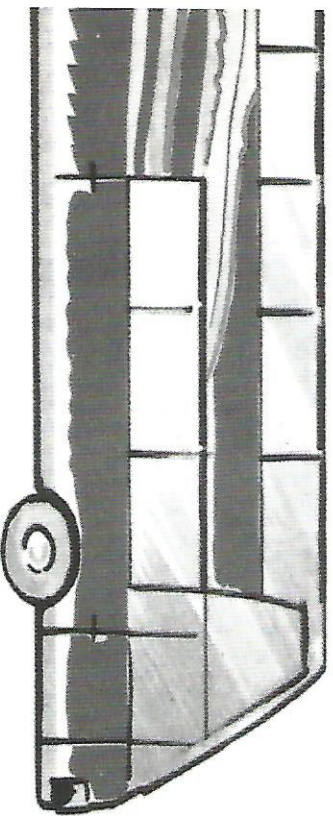
BELLEZA

**REALIZAMOS
POSTIZOS SOBRE ENCARGO**

Las Torres, 5, 3º Altillo - Teléfono 26 60 58
25006 LLEIDA

La mejor forma de viajar

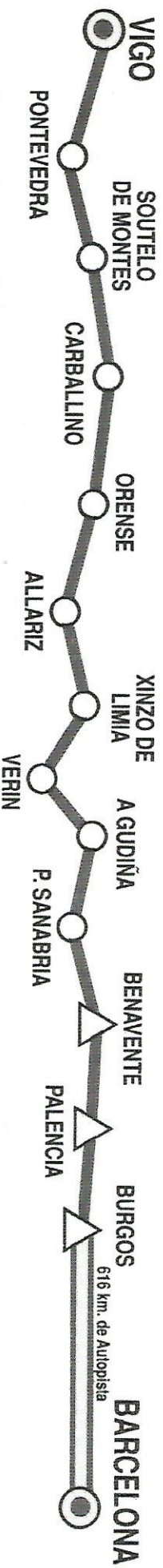
Vizcaya

AUTOCARES DOTADOS DE:

- Teléfono
- Ropero
- Salón de esparcimiento
- Minibar con servicio de bebidas
- Número reducido de butacas
- Sonido estéreo con auriculares individuales
- Doble pantalla de video
- Luz individual de lectura
- W.C.
- Butacas desplazables, reclinables y con reposapiés

INFORMACION Y VENTA ANTICIPADA:

VIGO
Estación de Autobuses
986 - 25 11 00

PONTEVEDRA
Estación de Autobuses
986 - 84 36 91

ORENSE
Estación de Autobuses
988 - 21 17 83

BARCELONA
C/ Lerdica, 45
93 / 4241836

BARCELONA
Avda. Meridiana 414
Terminal Autobuses San Andrés
93 / 3452800

PUNTOS DE PARADAS

Y EN SU AGENCIA DE VIAJES

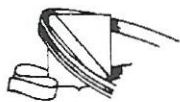
Salutació del President de la Diputació de Lleida

No és pas la primera vegada que des de les pàgines d'aquesta publicació m'adreço a la comunitat gallega establerta a la nostra ciutat, i doncs, en conseqüència, a la comunitat lleidatana en general. Lleidatans ells, també, aquesta comunitat és un exemple tant de dinamisme pel que fa a la manifestació de les tradicions que senten més pròpies, com d'integració dins la societat que sense fer-los sentir estranys els acull.

Les activitats que organitza el Centro Galego compten amb una gran participació de públic i tenen força ressò a la ciutat, tot just perquè els seus no són pas, ni de molt, actes dirigits només als gallecs lleidatans, i perquè no s'hi organitzen només activitats referides a la seva cultura. L'intercanvi cultural és més que evident, i el resultat és l'enriquiment d'ambdues comunitats.

Josep Grau i Seris
President de la Diputació de Lleida

Especialidad en:

- * PULPO
- * COCINA GALLEGA

**RESTAURANT
BAR**

**ENCARGOS
POR
TELEFONO**

Dirección: MARIANO DE LA TORRE

TRINITARIOS, NUM.2 - TEL. 20 26 51 - 25001 LLEIDA

INCOTEL, S.A.

Instalaciones Hostelería - Alimentación - Colectividades

**COCINAS INDUSTRIALES - FRIO COMERCIAL - LAVANDERIAS
MOBILIARIO - CAMARAS INDUSTRIALES - DECORACIONES
EXTRACCIONES DE HUMOS - SONIDO - AIRE ACONDICIONADO
ALIMENTACION - COMUNIDADES - MENAJE DE CRISTAL Y LOZA**

**C/ Salmerón, Nº 12
Teléfono 973/ 24 83 16*
Fax 3 08 81
25004 LLEIDA**

**INTELSAT, S.A.
SERVICIO TECNICO
C/ Maragall, 17
Teléfono 973/ 26 92 22
25003 LLEIDA**

Salutació del Delegat del Govern de la Generalitat

La cultura d'un poble forma part del seu patrimoni més valuós i és un deure de tots el vetllar-la.

Aquesta és una de les tasques més importants que les entitats associatives com el Centro Galego de Lleida desenvolupen a les nostres comarques.

El seu destacat paper a Catalunya en general, i a Lleida en particular com a eina viva dins la nostra societat és ben notori, i és important que publicacions com "XURDIMENTO" segueixin assumint aquesta tasca d'enganx cultural, d'integració i de formació de la realitat catalana, en la que tots els ciutadans hi tenen cabuda.

Felicito als directius del Centro Galego i d'aquesta publicació per l'èxit assolit i a la vegada els encoratjo a continuar decididament amb aquestes ganes de fer.

Francesc Vidal i Codina
Delegat del Govern de la Generalitat a Lleida

C/. El Vallés, 13
Tel. 23 05 82

Turbos i Equips d'injecció
tot-diesel

25005 Lleida

Reflexións en voo

UN BO RESULTADO CON PROXECCION DE FUTURO

Quizáis sexa esta unha boa ocasión para a reflexión, para lembrar algúns momentos, ou repasar programas e proxectos executados, así como de coñecer resultados finais dun cuatrienio que quixo representa-lo epílogo e o prólogo, na súa esencia conceptual, desa vida intensa, na que as circunstancias foron motivo desencadeante ou provocador de bágoas, ou de sorrisos, no mellor dos casos, para os nosos xigantes da xa vella emigración

Esta etapa constituíu, efectivamente, para nós, o remate do concepto emigración e o fortalecemento, con proxección de futuro e vocación de permanencia, do de galeguidade; un e outro con obxectivos e destinatarios diferentes. Uns, e refírome a estes protagonistas, foron os que necesariamente houberon de fixar e defini-las bases dos momentos iniciais do asentamento, cando os primeiros centros mutuais, educativos ou recreativo-culturais; e outros os que, gracias ó esforzo e á tenacidade destes, quixeron guía-los pasos das novas xeracións polo camiño da emigración nas novas sociedades e países, sen renunciar ós seus raigames, ás súas sinais de identidade.

Uns, representan un pasado brillante e florecente, cheo de emocións de todo tipo, creatividade, traballo, sacrificio e renuncias. Outros, representan o futuro, construído cuns novos protagonistas, de vocación matizadamente diferentes; os dous, unidos no

punto de encontro de ámbolos dous conceptos - o da emigración e o da galeguidade -, que o tempo os sitúa na realidade de hoxe, cunha nova filosofía respecto á nosa terra, acertadamente considerada neste momento actual como *comunidade humana universal*,

máis que como territorio único e exclusivo de convivencia. A idea de pobo impúxose e constitúese en determinante solidario, unificador e universal, dos galegos, de Galicia.

Durante este período de catro anos, fomos capaces de deseñar e executar, xuntos, programas de contido social-asistencial, formativo, para a xuventude, culturais ou infraestructurais, dos que se beneficiaron galegos, no seu concepto máis amplo, o que determina a sanguinidade, centros e institucións; xóvenes e maiores -vellos loitadores- coas características que impoñen as distintas áreas xeográficas. Máis de douscentos cincuenta centros, institucións, sociedades, beneficiáronse de programas de actividades e de subvencións e axudas para fins diversos, desde os infraestructurais e de dotacións, ata os dirixidos á realización de actividades culturais, ou equipamentos de comunicación. Máis de doce mil expedientes tiveron como destinatarios os nosos galegos, cunha inversión total que supera os dous

mil trescentos millóns de pesetas.

Deses expedientes, case que dous mil corresponden a subvencións directas, que puideron contribuir a crea-los novos centros, uns vinte -entre os que se atopa ese entrañable e querido de Lleida-, e a mellora-los existentes, tanto na súa estrutura física, como nas súas dotacións. Máis de catrocentos millóns de pesetas foron destinados a axudas de carácter social-asistencial. Os beneficiarios directos durante esta legislatura, rematada xa, superaron os cincuenta mil.

Traballamos, unidos, pensando en Galicia, pensando nos galegos, excluindo calquera referencia á ambición, ó egoísmo, ó interese persoal; fixémoslo con espírito de servizo e lembrando que o interese xeral está por riba de particularismos.

Persoalmente síntome satisfeito dos resultados pero, sobre todo, por ter traballado nunha tarefa apaixonante, coa que me sentín sempre identificado, por herdanza

e vivencias; disfrutei, aprendín de todos moito, máis do que puideron nalgún momento imaxinar; souben querer máis á miña terra, cunha proxección e profundidade distintas; e a entender e apreciar ós meus irmáns galegos; rendín culto á eficacia e á amizade, facendo moitas cousas e moitos amigos.

Gracias; só vos pido que esta etapa que agora comencamos sexamos capaces de lograr tanto con tan pouco; con total e absoluto desinterese persoal, esforzo, entrega e traballo de todos.

Unha aperta moi forte e, nesta ocasión, moi especial para os amigos de Lleida, que souberon logra-lo que nalgún momento puido semellar imposible.

Fernando Amarelo de Castro
Secretario Xeral para as
Realcións
coas Comunidades Galegas

c/ Trinitaris 3 Cap-pont. Lleida

kentia **kentia**
CENTER

Floristería - Cerámicas
Objetos de regalo

Obispo Torres, 7-9
Tel. 26 59 67
LLEIDA

Gobernador Moncada, 11
Tel. 27 22 82
LLEIDA

Nacido en La Coruña, vivió casi toda su vida en Lleida.

Las caricaturas de Niko serán expuestas en el Museu Morera.

El pasado mes de septiembre, Manuela Adrea, esposa del que fuera en vida un gran caricaturista, Nicolás Martínez Lage; acompañada por sus hijos Nicolás y Manuela; hicieron donación de las caricaturas de su esposo y padre, al Patronato del Museu Morera de Lleida, para que sea custodiado en su fondo de arte y pueda exponerse al público.

El Museo ha recibido en legado todas las caricaturas que en vida realizara el caricaturista "Niko", nombre artístico del autor. Caricaturas de personajes de la época: escritores, médicos, pintores, deportistas, políticos,... que fueron creadas y destinadas en su mayoría a la sección del diario local "La Mañana" titulado "Cinco minutos con...", ilustrando la entrevista a diversas personalidades de la vida social y comarcal, realizadas por el también desaparecido Piñero.

"Niko", a pesar de ser gallego de nacimiento, Coruña era su ciudad natal, se trasladó muy pronto con

Nicolás Martínez Lage, NIKO

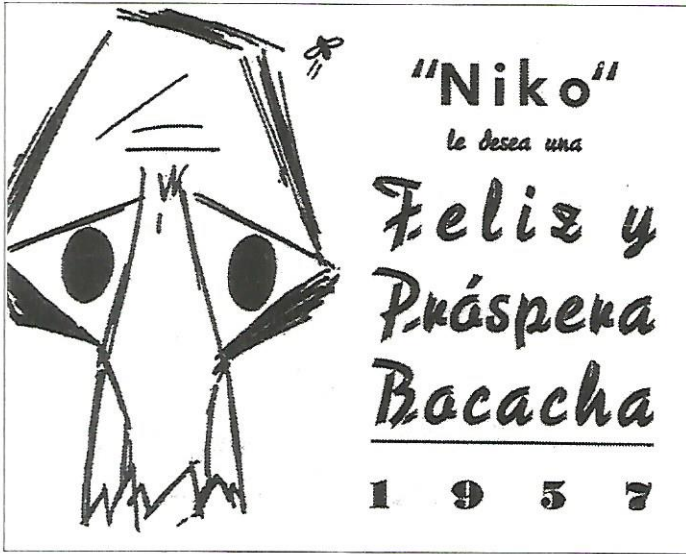
su familia a nuestras tierras de Lleida. Médico dentista, trabajó profesionalmente en varios pueblos afincándose definitivamente en Lleida, en donde desarrolló su labor artística como caricaturista, realizando también alguna que otra exposición.

110 CARICATURAS FORMAN EL LEGADO DONADO AL MUSEU MORERA

El Museu Morera anunció a los familiares de Niko su intención de realizar en breve una muestra

dedicada a la personalidad y a la obra de Nicolás Martínez Lage en la que se expondrán unas treinta obras seleccionadas de entre las 110 que conforman el legado. Con esta ocasión se prevé también la publicación de un catálogo para la exposición, con la catalogación de todas las obras del caricaturista incluyendo la reproducción de algunas de ellas; así como la publicación de un apunte biográfico, para dar a conocer su personalidad humana y artística.

En esta exposición dedicada a la obra de este médico dentista con vocación de caricaturista, podrán admirarse las caricaturas de personalidades tanto a nivel local, como nacional e internacional de diferentes ámbitos de la actividad humana; desde personalidades políticas a deportistas, pasando por cantantes, artistas o religiosos. Personajes todos ellos de especial relevancia a lo largo de todo este siglo XX. En la muestra podrá contemplarse un autoretrato, así como el

En el "Recull de Christmas" de artistas de LLeida editado por el Caliu Ilerdenc, se reproduce una felicitación navideña de "Niko"

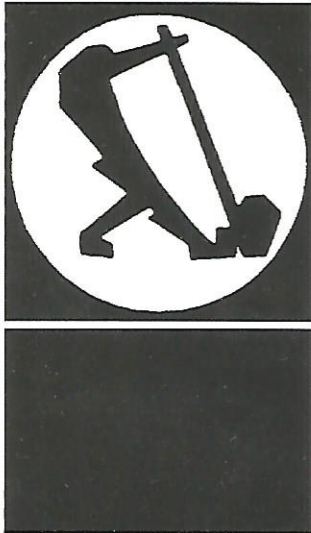
retrato de su padre. unos pequeños apuntes
 Todas las ilustraciones históricas que servirán
 serán acompañadas por para documentar al per-

sonaje dibujado en su día por "Niko".

Este gallego de nacimiento pero lleidatà de adopción y de corazón, denominaba a sus caricaturas "carigrafías" y las definía como: "... la huella emocional e indeleble de personajes que quedan en el recuerdo".

Hoy su obra, aquí en Lleida, es una realidad y un recuerdo indeleble, un magnífico legado artístico para la posteridad.

Jordi Curcó

comarsa
comercial marmolista, s.a.

**MARMOLES
 PIEDRAS
 GRANITOS
 CANTERIA**

Palauet, 131 - Teléf. 20 59 75 - 25001 (La Bordeta) LLEIDA

¡Vou a Santiago!

*De onde vés camiñante
de irta mochila e de pés magoados.
De onde vés, camiñante
cos teus zapatos de po e barro
Veño dos vieiros do mundo
veño descrido, encadeado.
A onde vas, camiñante
de mol mochila e de pés alados
A onde vas, camiñante
pisando estrelas co teu calzado
Eu trillando o camiño
da certidume, da liberdade.
¡Vou a Santiago!*

Así comezaba a letra dunha canción que compuxen co gallo do "I Festival Internacional da Canción do Camiño Xacobeo 93".

Se suliñamos esta idea, o Camiño de Santiago non só supón unha rota material senón tamén a andaina interior que busca a estabilidade do corazón a través duns vieiros de miragre na xeografía de Europa. E se ben parece que se ande cara ó fin da vida, pois indubidablemente o viandante vai deica un sartego, nesa Fisterre dos antigos, tamén é certo que a tumba trócase a miúdo en berce; nun berce de home novo e dunha sociedade máis comunicativa, máis dialogante e, polo tanto, máis humana e xusta.

Estamos a chegar. Polas estradas vense xentes de calquera parte ou condición. Xa no século XII o embaixador do Emir Alí Ben Yúsuf daba fe da multitude de peregrinos que se dirixían a

Santiago: "É tan grande a multitude de peregrinos que van e veñen desta cidade, que dificilmente deixan libre a calzada cara ó Occidente". Sen o fenómeno das peregrinacións, que supuxeron o meirande movemento de persoas, non habería as trascendentais repercusións no pensamento, na cultura, na arte, na economía e ata na demografía da Idade Media e Europa non alcanzara a súa esencia actual. Tales son a grandura e universalidade de Santiago.

O peregrino que chega ó Monte do Gozo sorpréndese diante dunha perfecta conxunción entre a dozura do verdor paisaxístico e a magnífica paisaxe de pedra pois Santiago "onde a chuvia faise arte", non é unha cidade con monumentos senón que o monumento é a mesma cidade. Toda ela conforma un irrepitible poema pétreo.

E no cabo do Camiño, A CATEDRAL, mestura harmónica do Románico máis puro con exuberante Barroco, sen que falte a espiritualidade do Oxival nin

o encaixe do Plateresco; unha gama de diversos estilos que a fan única no mundo.

E xurde alí, nun castro "compostum" cinguido polo Sar e Sarela, encol dunha mámoa ou enterramento megalítico: "Arca Marmórica", no lugar que se dará en chamar "libredón" ou donación libre ("liberum donum"), nas terras da Amaía.

A súa orixe data do ano 813 pola vontade do rei Afonso II e está sublimada pola lenda do descubrimento duns restos atribuíbles ó Apóstolo mailos seus discípulos

que fixera o anacoreta Paio atraído por celestiais cantigas e misteriosas luminarias de estrelas: ¡Campus Stellae!.

Fixémonos no que dí o poeta santanderino G.Diego nun seu soneto:

*“(...) También la piedra, si hay
[estrellas, vuela.
Sobre la noche biselada y fría
creced, mellizos lirios de osadía;
creced, pujad, torres de Compostela”.*

Efectivamente, ó chegarmonos a Santiago o primeiro que ollamos son as súas torres irmandándose coas estrelas. E así, nunha das catro prazas que arrodean á Catedral, imos ver como soben (dándolle a man á da Carraca), por unha fronte que con elas forma o paradigma e o clímax do barroco galego, as dúas magníficas do Obradoiro que concebiu e desenrolou o arquitecto Casas e Novoa no século XVIII.

Xa entramos por aquí, por ese Narthex, Pórtico da Gloria ou “Biblia en pedra” con máis de duascenas figuras esculpidas en granito e de realismo e forza expresivas tales, que fixo dicir a Rosalía:

*“¿Estarán vivos??? Serán de pedra
aqueis sembrantes tan verdadeiros?
(...)
Vós qu’os fixeches de Dios c’axuda
d’inmortal nome Mestre Mateo
xa qu’ahí quedaches homildemente
[arrodillado
falaime deso”.*

Mais o Mestre non fala, se ben deixa que as pedras o fagan por el axudadas da picaresca popular que interpreta ó seu xeito algunhas actitudes destas prodixiosas esculturas. E así, atribuírase o sorriso do Profeta Daniel (o máis sobresaínte da arte medieval) á falcatruada do bispo que mandou que lle aplanaran a súa exuberancia pectoral á muller (quizabes Esther) que ten enfronte. Da mesma maneira dirase que o anxo trompeteiro da dereita, por mor da mala emisión de son, semellante ás ventosidades, provoca xestos nos apóstolos que seica din : “Eu non fun”,- “Eu tampouco”,- “Pois nós xurámolo polos libros sagros”- mentres que o mandamais coa man estendida disque dí:-”En calquera caso botádevos fóra”.

E o Mestre, ou Santo dos Croques, alleo e axeonllado, está a recibir no seu cabelo crecho, eses croques (“rizos” en povenzal e “golpes” en galego) de tódolos que queren que se lles transmita a súa sabenza. Mais non é para menos: estes persoaxes non só falan, senón que entonan polos séculos un perpetuo e fermoso “Magnificat”.

No fondo, e trala visión de gracia, esvelteza e perfección das tres naves co seu triforio por enriba, aparece o transepto ou cruceiro sucado por un “Copón, hospedeiro insigne” segundo os versos sacados dun poemiña meu:

“(:::)

Velaí, soberbo e radiante, O

[BOTAFUMEIRO

espallando efluvios dun viño que

[recende a incenso,

axotando os males da peregrinaxe en

[riadas de séculos,

subindo e baixando agoreiramente

[mentres que nun ¡ah! estase a

conter o alento da xente.

¡Xa toca na cima! ¡Xa peta no Ceo!

Xa ó Santo Apóstolo lle chegan as

[queixas

de tanto ferido, de tanto doente.

E o consolo baixa paseniñamente. (...)

Por detrás, e embaixo da Capela Maior, o corpo de Santiago espera nun sartego de prata. E enriba, entre relocentes cores auroarxentadas, tamén espera as apertas dos fieis, a románica e pétrea imaxe sedente do Patrón cuberta cun manto de pedrería e alumeada pola lámpada que ofrecera o Gran Capitán (s.XV) mailos catro velóns que lembran perpetuamente a contenda do Salado contra os mouros (1340).

Polos dous extremos do Cruceiro, podemos saír a prazas que honran a labourea de centos de anos : Acibechería e Praterías (a máis antiga e de maior beleza escultórica xunto co Pórtico).

Pola cabeceira imos dar a Praza da Quintana que repousa baixo a sombra da torre Berenguela onde se garda a campá dun reloxo que se escoita nun radio de máis de 29 Kms. e que marca o tempo en Compostela.

Moi preto, no tellado, aínda se pode ver a famosa Cruz dos Farrapos na que os peregrinos deixaban as roupas de enfermos que impetraban curación, mailas súas propias andraxosas e penitentes.

E agora, nesta mesma praza cómpre deterse diante da protagonista dos anos xubilares: A Porta da Gran Perdoanza ou PORTA SANTA. Enmarcada por 27 figuras de granito, respondendo quizabes ó empeño pedagóxico do Medioevo (ó revés, 72 libros da Biblia), ábrese cando o 25 de Xullo cadra en domingo.

Dende o 1122, tódolos anos

santos sucédense en períodos que abranguen 11-6-5-6-11... anos polo que o número matriz ven selo 11 (5+6). Este dato curioso fixo que algúns entroncaran o feito con Platón, que xa falaba da simboloxía deste número e afirmaba que os atlantes ordenaban as súas actividades en ciclos de 11 anos. E velaí como xurde unha nova significación do acontecemento xubilar: a esotérica, pois a adición do 5 e o 6 (microcosmos e macrocosmos) faría que en Compostela se xuntasen o ceo maila terra.

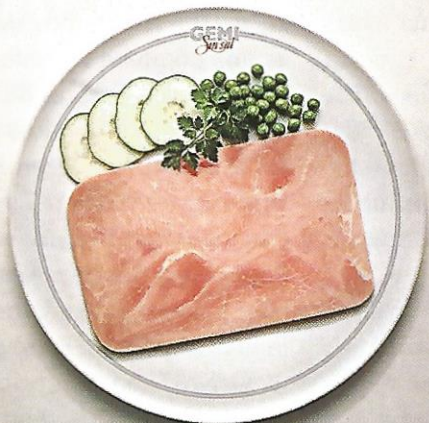
Fóra de calquera disquisición, é certo que a dimensión hiperespa-

cial e atemporal de Santiago constitúe un feito constatable. E os máis de sete millóns de visitantes, mailo recoñecemento do Camiño pola UNESCO como "Patrimonio da Humanidade", avalan o seu carácter de lugar de espiritualidade universal. Ó cabo, estas son as características das cidades que abrollan entre o mito, a lenda e a historia.

Rogomhía

JAMON COCIDO EXTRA SIN SAL

GEMI
Sin sal

GEMI Sin Sal

El alimento que por sus cualidades nutricionales puede recomendar en sus dietas, con total garantía, el profesional de la Nutrición.

GEMI Sin Sal

El jamón cocido sin sal añadida y con un extraordinario bouquet.

GEMI Sin Sal

EL PRIMER JAMON COCIDO SIN NADA DE SAL. La investigación hacia productos cárnicos más saludables.

GEMI Sin Sal

El feliz resultado del esfuerzo conjunto, entre un acreditado centro público de investigación, como es la Facultad de Farmacia de la Universidad de Barcelona y el departamento de I + D de GEMI ALIMENT, S.A.

VALOR NUTRICIONAL MEDIO POR 100 GRs.

PROTEINA	20,4 grs.	POTASIO	0,75 grs.
GRASA	3,0 grs.	CALCIO	0,50 grs.
CARBOHIDRATOS	2,0 grs.	COLESTEROL	0,019 grs.
SODIO	0,08-0,15 grs. <small>(según oscilaciones de la carne)</small>	CALCULO CALORICO	116,4 Kcal/100 grs.

COMPARACION EN SODIO CON OTROS PRODUCTOS DE CHARCUTERIA EXPRESADO EN mgrs./100 grs. DE PRODUCTO

JAMON COCIDO GEMI Sin Sal	OTROS JAMONES COCIDOS	JAMON CURADO	SALCHICHAS DE FRANCKFURT
* 80-150 mgrs.	800-1200 mgrs.	1100-2500 mgrs.	600-800 mgrs.

* Según contenido de sodio de la propia carne.

COMPOSICION PORCENTUAL EN ACIDOS GRASOS SOBRE LA GRASA TOTAL

Este jamón se desgrasa profundamente hasta que sólo queda prácticamente la grasa intramuscular (un 3% sobre el producto final).

- Ácidos grasos saturados (palmitico y esteárico): 0.81 - 1.14%
- Ácidos grasos monoinsaturados (oleico): 1.56 - 1.62%
- Ácidos grasos poliinsaturados (linoleico y linolénico): 0.21 - 0.45%

VITAMINAS

100 grs. JAMON GEMI Sin Sal

CANTIDAD QUE APORTA SOBRE LA C.D.R.
(CANTIDAD DIARIA RECOMENDABLE)

Vitamina B1	0,63 mg.	45 %
Vitamina B2	0,25 mg.	15,6 %
Niacina	4,4 mg.	24,4 %
Vitamina B6	0,36 mg.	18 %
Ácido Pantoténico	0,59 mg.	9,8 %
Ácido Fólico	30 mcg.	15 %
Vitamina B12	0,6 mcg.	60 %
Vitamina D	0,3 mcg.	6 %
Vitamina E	0,54 mg.	5,4 %
*Vitamina C	50 mg.	83,3 %

* Este jamón lleva un enriquecimiento adicional en vitamina C, que ejerce un efecto antioxidante sobre el producto.

Cursiño de galego

A verdade é que escribir sobor dun cursiño de galego, non dá moita "cancha", como se acostuma a dicir nestes medios. Non é moi doado atopar recursos para falar deste tema. Pedíronmo os responsables desta revista e coido que as miñas verbas, argalladas para este fin, serán unha participación máis no conxunto que é a propia revista.

Deille unha pequena ollada ás dúas últimas revistas que co título "XURDIMENTO", se teñen feito neste Centro e comprobamos unha

Na miña teima de continuar espallando o coñecemento da Lingua Galega, coincidindo con algúns directivos deste Centro Galego de Lleida, correspondeume a min a responsabilidade de levar adiante este primeiro curso de iniciación do galego que se fai aquí. Síntome falagado e moi arroupado ao comprobar o interese suscitado entre tantas persoas que se inscribiron, así como a grande curiosidade e estudo que da nosa Lingua están a facer os propios alumnos. Aínda que non podemos facer unha

en galego e cursiños de galego) son as que cómpren en tódolos Centros e Asociacións Galegas de Catalunya. A Xunta de Galicia fai os posibles para levar adiante estes proxectos e subvenciona ó profesor. Xa é máis difícil conseguí-los cursos superiores de Perfeccionamento e Aprofundamento, pero temos que acadalos, se poñémo-lo interese preciso, entre todos.

O Sr. Castro, coordinador dos asuntos culturais dentro da Xunta Directiva do Centro, foi quen me puxo ao corrente dos pasos que seguíu ata conseguir que se encetara este grupo de ensino do galego. Tal repercusión tivo, que a prensa local fíxose eco do mesmo e así o reflexou nunha pequena notiña que publicou o diario "SEGRE" o día 2 de Outubro de 1.993. É o premio ao traballo seguido dende anos hai: charlas coa Xunta de Galicia, comentarios con outros Centros que fan cursiños de galego, solicitudes e cartas, conferencias telefónicas.../...A verdade é que se non fora polos propios interesados (alumnos ao fin e ao cabo) non haberamos chegado a este fin. Así, pois, eu felicítovos a todos por atoparmonos, xuntos, traballando e debullando cuestións sobor do noso idioma : O Galego. Ánimo e adiante para que non sexa tan só un cursiño senón que se convirta na semente dunha moi longa serie de cursos de: Idioma galego, Perfeccionamento da Lingua, Literatura, Historia de Galicia.../...

E voltando a falar dos alumnos, teño que expresar, como profesor, a miña grande satisfacción ao comprobar que non só teño persoas galegas e fillos de galegos como estudantes,

grande millora dunha á outra. Claro,...os medios, recursos, avances, tecnoloxías... van mellorando e os responsables poñen máis interese. Ten a honra ser unha das primeiras publicacións que se fai por "galegos do exterior". Conta cunha participación importante da cultura catalana, na que está situada, que fai deste Centro Galego un dos centros a imitar neste sentido de intercambio e colaboración cultural, ao que temos que chegar o resto das Asociacións Galegas en Catalunya. Deberían tomar nota.

valoración polo miúdo, xa que dende o 1º de Outubro que encetamos a tarefa, non houbo clases dabondo para dar algunha conclusión proveitosa. De tódolos xeitos a inqueda xurde e bule con ganas, xa que os alumnos doutras actividades teñen que cedernos parte do seu tempo para podermos levar adiante os horarios das nosas clases. Hai unha verdadeira irmandade e unha perfecta compatibilidade entre os socios para conquistar os fins propostos.

Iniciativas como estas(:Revistas

senón que tamén hai persoas da cultura catalana que nos honran, polo cariño que amosan ao interesarse e estudar a nosa Lingua Galega. Xa tiña percibido este afecto en Barcelona, noutros cursiños de galego inicial que demos nun centro de "Xarxa Cultural" de Catalunya, sito en Barcelona.

Tamén é moi ledo poder dirixirse aos máis novos que se interesan pola lingua dos seus antergos e asisten con estupor, pero con moitísimo interese, aos diferentes avatares que segue a nosa lingua no momento de normalizala e estudiala. Non trato de facer comparacións con respecto a outros cursiños impartidos, pero é moi importante destacar que neste Centro Galego de Lleida é moi alto o interese que se amosa por parte das perso-

as máis xóvenes, con relación ao idioma. Tanto, que dos máis de coarenta alumnos que temos en lista, é moi importante recalcar que un 65% deles teñen menos de 25 anos.

Dende fai moito tempo que sinto unha forte estima por iste Centro Galego de Lleida. E coido que este sentimento de simpatía e aprecio é compartido por moitos galegos que nos atopamos fóra de Galicia, e máis concretamente en Catalunya. Así mo teñen testificado moitas persoas coas que me teño relacionado, tanto no ámbito cultural como empresarial ou do ensino. Non sei a que é debido, pero teño que decírvolo. Puidese ser que fora polas charlas que mantiven con algúns directivos do mesmo centro, quizáis polas noticias que nos chegaban por outras persoas moi vin-

culadas a este centro... A verdade é que eu teño que recoñecer meu aprecio por este Centro Galego de Lleida. Se me puxera a gavar as cousas boas que coñezo del, precisaría un artigo moito máis longo.

Espero poder axudar a coñecer este noso idioma máis a fondo do que tendes por coñecido. Tamén contamos que para o fin das clases, despois de rematar as probas finais, teñamos aquí algún representante da Xunta de Galicia para facervos entrega dos Títulos de Aptitude no cursiño que estamos a facer. Eu estou seguro que poderedes acadalo tódolos asistentes a este 1º Curso de Galego no Centro Galego de Lleida.

Xulio Couxil Vazquez

Os nenos labregos na escola

A dez anos da aprobada "Lei de Normalización Lingüística" a situación do galego na escola é precaria, e segue ancorada nunha posición ancestral.

O sistema educativo segue a ser alienante e ensina de costas o país onde radica.

Inda hoxe os nenos labregos, falantes do galego, teñen que deixar a súa lingua en contradición co que a lexislación sinala, "O galego, como lingua propia de Galicia é tamén lingua oficial no ensino en todos os niveis educativos".

A lingua galega non pode quedar reducida a unha materia: "o galego". Iso é como darlle tratamento de idioma estranxeiro no seu país.

O galego ten que ser unha lingua en proceso natural para os mestres que teñen a obriga de dala a os nenos galego falantes.

Para iso cómpre formar ós mestres nunha lingua que carece de moitas cousas; publicacións, pedagogía, iniciativas, bibliotecas.../...

Os mestres teñen a obriga dun esforzo, dun reciclaxe e non impoñen ós nenos cos seus programas de estudo en castelán.

Coma sempre, os labregos seguen a ser asoballados pola cultura dos que mandan.

Esquécese o mundo rural e está condenado ó abandono toda a súa riqueza cultural e pedagóxica.

Esquécese ese mundo dos vellos, eses pobos tan cheos de lama onde o bulleiro está cheo de pegadas dunhas chancas vellas e senlleiras.

Anxo

Bibliografía: Xesús Rábade Paredes "Sobre o naufraxio do galego na escola" El correo gallego, 27/10/1993

El Centro Galego fletó dos autocares. Lleida llevó a Santiago de Compostela sus "Fanalets de Sant Jaume"

Nuestro Centro se sumó el pasado día 11 de septiembre a la peregrinación que con motivo del "Xacobeo 93" organizó la "Agrupació Ilerdenca de Pessebristes", para realizar en Santiago de Compostela la tradicional y lleidatana "Romería dels Fanalets de Sant Jaume".

Para participar en este acontecimiento nuestro centro organizó dos autocares, que junto a los autocares fletados por la propia entidad organizadora, así como el obispado y la "Associació de Veïns de Jaume I el Conqueridor", llevó ante la tumba del apóstol a cerca de un millar de leridanos, que emocionados recordaron sus "fanalets".

Los actos se iniciaron en la Catedral a las 8'30 de la tarde del día 11, con una solemne Misa oficiada por el arzobispo de Santiago Mons. Rouco Varela, concelebrando junto a él, nuestro obispo de Lleida Mons. Ramón Malla y varios sacerdotes diocesanos que acompañaban la peregrinación del obispado.

Los primeros bancos del templo estaban ocupados por diversos regidores de la Paeria; así como nuestro presidente. En el altar, junto al Evangelio y en el lugar de los ofrendantes se situó el paer en

cap, Antoni Siurana, acompañado por su esposa, así como por el alcalde de Santiago y el presidente de la Agrupació de Pessebristes, Llorenç Domingo.

Con anterioridad a la homilía del prelado compostelano, el presidente de los Pesebristas leyó la ofrenda al Apóstol en nombre de

homilía animó a todos los leridanos allí presentes a seguir el Evangelio que Santiago predicara en nuestras tierras.

En el momento del ofertorio, varios niños con el traje típico catalán, ofrendaron al altar una reproducción de la imagen de Sant Jaume del Peu del Romeu, el

todas las entidades organizadoras de la Peregrinación, haciendo lo propio el alcalde de Lleida, en nombre de la Ciudad. Ambos destacaron la tradición religiosa y popular de los "Fanalets de Sant Jaume" que une así a dos pueblos y dos comunidades.

Mons. Rouco Varela agradeció la lectura de las ofrendas y en su

libro de la historia de esta entrañable tradición y una pareja, fruta de Lleida. Finalmente una joven representante del Centro Galego de Lleida con el traje gallego, hizo ofrenda de un ramo de rosas rojas y del pañuelo del Centro, con los colores y escudo de Galicia.

Finalizada la concelebra-

ción y por la puerta de Quintana, partió la multitudinaria y emocionante "Romería dels Fanalets" que recorrió diversas calles del casco antiguo de Santiago, rodeando la Catedral.

Encabezaba la Romería el grupo de nuestro centro "Xurdimento", con sus ritmos gallegos y su magnífico estandarte. Tras ellos, les Pubilles del barrio de Jaume I el Conqueridor que portaban el estandarte de Sant Jaume, así como la "senyera" de su barrio, pero en esta ocasión con el escudo de Lleida. Tras estos la representación oficial con los alcaldes de ambas ciudades, diversos regidors de la Paeria, el presidente de nuestro Centro, el presidente de la AA.VV. Jaume I y el presidente de los pesebristas, anfitriones y organizadores del acto.

Todos los participantes portaban en sus manos unos magníficos "fanalets" realizados expresamente para la Romería por la Diputació de Lleida. Los "fanalets" que llevaban su bombilla y pila incluidas, fueron también repartidos entre los niños de Santiago que quisieron sumarse als "fanalets". La Romería, al igual que ocurre en nuestra ciudad, era cerrada por la imagen de Sant Jaume del Peu del Romeu, obra del artista lleidatà Jaume Gort y que viajó a Galicia para presidir los actos. La imagen fue colocada en la carroza-peana del

Corpus de Santiago, cedida para el acontecimiento por el Cabildo Compostelano.

Tras recorrer las antiguas e incomparables calles de la ciudad, la Romería llegó a la plaza del Obradoiro. Allí, ante la catedral del Apóstol, con el millar de "fanalets" levantados por sus portadores, la banda municipal de Santiago, que acompañó la Romería, tocó por última vez la emocionante marcha dels "Fanalets", cantada por todos los presentes: "Sant Jaume ve de Galicia, Sant Jaume ve d'Aragó...".

Canto este, que a los sonos del magnífico órgano catedralicio, fue de nuevo entonado en el interior de la Catedral. Tras las palabras del obispo de Lleida Mons. Ramón Malla, emocionadas y sentidas, agradeciendo a todos la participación y la devoción con las que se había hecho realidad los "Fanalets de Lleida en Santiago", pidió al apóstol su bendición, concluyendo con el canto del Virolai, que hizo caer más de una lágrima

de emoción entre los leridanos allí presentes.

Una jornada memorable para Lleida y Santiago y una Romería memorable para todos cuantos allí sentimos emoción de revivir una tradición tan lleidatana y santiaguista y ser protagonistas de un acto difícil de repetir.

Nuestro Centro estuvo allí, junto a Lleida, en Galicia y ante la tumba del Apóstol en su Año Santo Compostelano.

J.C.

Actividades

Actividades desde Diciembre 1992 a Diciembre 1993

Visita do Director Xeral de relacións coas Comunidades Galegas á Paeria de Lleida con motivo da Semana Cultural.

DICIEMBRE 1992

05/12/92

La Vocalía de la Mujer y el grupo de los jóvenes del centro, participaron en una excursión organizada por Benestar Social a Barcelona en el Palau Sant Jordi con motivo del día del Voluntario.

12/12/92

Presentación de la Mascota del grupo Xurdimento, una simpática y buena meiga que fue apadrinada por buenos amigos del Centro: la Presidenta de la Vocalía de la mujer, Marta Roige y el Concejal Josep Maria Pelegrí, que le pusieron por nombre Sabela, celebrándose una bonita fiesta para todos los jóvenes del centro. También asistieron al acto representantes de las instituciones.

17/12/92

Presentación de la Revista Xurdimento por el Presidente de la

Diputación Josep Grau, con gran asistencia de público y que terminó con una cena en el Centro.

ENERO 1993

Celebramos el Fin de año en el centro como cada año con baile, canapés y cava. Terminamos a las 7 de la mañana del día 1 de enero 93 comiendo cho-

colate con churros.

FEBRERO 1993

06/02/93

Gran cena en el restaurante la Cabaña, organizada por la Vocalía de la Mujer, para celebrar el día de las águedas, con gran participación de socios y amigos.

15/02/93

Empieza la SEMANA CULTURAL con una mesa redonda coloquio con todos los presidentes de las casas regionales, donde cada uno expuso su punto de vista sobre qué papel o función desempeñan

dichos centros.

16/02/93

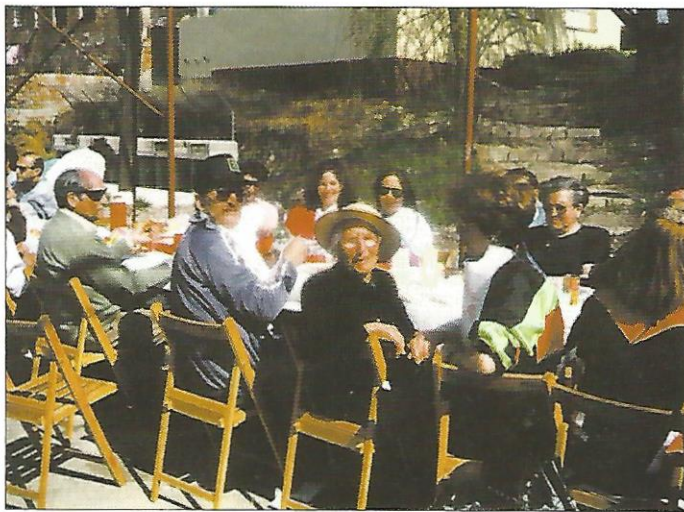
Concurso de dibujo rápido para todos los niños y jóvenes del Centro con gran participación de los mismos.

17/02/93

Conferencia a cargo del Historiador y Escritor Joan Bellmunt, que habló de las costumbres y tradiciones de Lleida y su comarca, que por cierto tienen mucha conexión con las de Galicia.

18/02/93

Fue un día grande para nuestro Centro, el Director Xeral D. Fernando Amarelo de Castro, visitó nuestro centro acompañado de su esposa, también nos acompañaron nuestro Alcalde y su esposa, así como todos los representantes de las instituciones. Nuestro invitado fue recibido en la entrada por nuestro grupo de gaitas, que nos deleitaron con unas piezas galle-

"Calçotada" organizada pola vocalía da muller en Grenyana.

gas. Siguió el acto con una conferencia a cargo de D. Fernando Amareló, que nos habló de los gallegos en el exterior. Terminada la misma el Presidente de nuestro centro le impuso el Escudo de oro del Centro y el Tesorero le hizo entrega de un cuadro con la Seu Vella. Siguió el acto con la actuación del coro del Centro, que por primera vez lo hacía en público, después de estos actos se sirvió una cena para todos aquellos que quisieron asistir.

19/02/93

Conferencia a cargo de la Sra. Divina Esteve, del departament de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat, que nos habló de los derechos del consumidor. Hubo mucha asistencia, sobre todo mujeres que le hicieron toda clase de preguntas sobre esos derechos que todos creemos tener, quedando emplazada para otro día, pues fue imposible poder contestar a todas las preguntas que le hicieron.

20/02/93

Celebración del carnaval y merienda para todos los jóvenes y

Visita do Grupo e socios ó Centro irmán de Sallent (Barcelona)

niños pertenecientes al grupo Xurdimento.

21/02/93

Misa en la iglesia de Sant Jaume, cantada por el coro del Centro, después se celebró la Asamblea General en la que se trataron varios temas, y que duró unas tres horas. Después se celebró la tradicional comida de cada año para esta ocasión: lacón con grelos.

MARZO 93

28/03/93

La Vocalía de la Mujer organizó, como cada año la típica Calçotada, este año fuimos unos 190 comensales y estuvimos acompañados por varias autoridades.

20/03/93

La Vocalía de la Mujer participó en un viaje organizado por Benestar Social, en el cual visitaron

el aeropuerto, la exposición Miró, y por la noche asistieron a un concierto en el Liceo.

ABRIL 93

01/04/93

Nuestra participación en la procesión de Domingo de Ramos.

09/04/93

Participamos

en la procesión y actos del Viernes Santo.

12/04/93

Salida con coches particulares para celebrar el día de la mona, este año fuimos a Torregrossa.

Grupo folklórico e Peregrins "Xacobeo 93" nas festas de San Anastasio, en Maio.

23/04/93

La delegada de Benestar Social en Lleida la Sra. Teresa Ribes, visitó nuestro centro y obsequió a todas las mujeres con una rosa y un libro por tratarse del día de Sant Jordi.

MAYO 93

01-02/05/93

La Vocalía de la mujer, organizó una excursión a Roses, en la cual visitaron el Llac de Banyoles, Girona e incluso estuvieron en la llamada "Venecia Española".

08/05/93

Con motivo de la fiesta Mayor de Lleida, nuestro grupo actuó en la Plaza Sant Juan, con una actuación muy brillante de todos sus componentes, presentado por nuestro relaciones públicas Cosme García, con un sobresaliente para

nuestro grupo de gaitas. En esta actuación nos acompañó la Casa Galega de Hospitalet.

Por la noche participamos en la Verbena de las casas regionales con un stand, el cual entre otras

Excursión da vocalía da muller a Zaragoza en viaxe cultural e visita ó Pilar.

autoridades visitó el Ministro de obras públicas el Sr. Josep Borell.

11/05/93

Ofrenda de flores, conjuntamente con otras entidades. Por la tarde participamos en la Batalla de flores con una carroza.

22/05/93

Conferencia a cargo de Pepe Rodríguez, que nos habló sobre astronomía.

JUNIO 93

05/06/93

Celebración del día de las Letras Galegas en nuestro centro, con la presentación de la Revista de la Federación de Casas Regionales en Cataluña a cargo de Ernesto Lagaron, presidente de la Federación.

También hubo una conferencia sobre Blanco Amor a cargo de D. Camilo Fernández Valdeorras,

catedrático de la universidad de Barcelona.

Actuación del coro del Centro, con la incorporación de dos voces femeninas.

Finalizaron los actos con una cena.

12/06/93

El grupo Xurdimento con todos sus componentes se desplazó a la localidad de Sallent, invitado por Hirmandade Gallega de Sallent para hacer un pasacalles y después hacer una actuación en la Plaza Mayor de la C i u d a d .

Acompañó al grupo algunos familiares.

JULIO 93

18/07/93

Solicitado por el grupo de gobierno del Ayuntamiento de Lleida, y acompañados por nuestro Presidente se hizo un viaje a Santiago para preparar el viaje del Alcalde de Lleida invitado por el Presidente de la Xunta y el alcalde de Santiago, así también nuestra participación en los actos, en colaboración con las entidades participantes.

24/07/93

Como cada año

la participación de nuestro centro en el concurso de los fanalets, procesión de los mismos, con entrega de premios donde fuimos premiados por nuestra participación. Por la noche celebramos el día de Santiago con una cena en el centro.

AGOSTO 93

06/08/93

Este día participamos en los actos que se celebraban en Santiago, invitados por la Xunta, participamos con nuestro estandarte en los actos que se celebraron en la Plaza A. Quintana, por la tarde.

SEPTIEMBRE 93

05/09/93

Como cada año, celebramos el día de Breogan. Este año un poco adelantado por nuestro viaje a Santiago, lo celebramos en la ermita de Grenyana. Empezaron los actos por la mañana con una misa cantada por nuestro coro, dirigido por Dña. Rosa González Mahia, a continuación hubo un "pica-pica" para todos los asistentes, entre ellos las autoridades locales y vecinos de la partida. Después hubo juegos para peque-

Vista do público asistente o día das Letras Galegas.

ños y mayores, a continuación la comida de hermandad, y por la tarde, ente otras cosas, una rifa de productos típicos gallegos.

09/09/93

Nuestro viaje a Santiago con dos autocares, para participar en los actos organizados por L'agrupació Ilerdenca de Pessebristes, Ayuntamiento y Centro Gallego, que consistió en la salida que fue el día 9 a las cuatro de la mañana para ir a dormir a O Grove, el día 10 visitamos las Rias Baixas, la Isla de la Toja y sus maravillosas playas, así como las bodegas del vino albariño en Cambados. El día 11, acompañamos al Alcalde de Lleida y otras autoridades, recepción en la Xunta por su Presidente, en el Ayuntamiento, por el Alcalde y la corporación municipal de Santiago. Visita oficial a la exposición del ex-gobernador militar de Lleida D. Andrés Freire, inauguración de los tapices de la Seu Vella

Recordo da Academia Mariana ó Centro pola participación no festival folklórico do Certamen Mariano.

de Lleida, en la iglesia de Santo Domingo de Bonaval, por el obispo de la Diócesis de Lleida, y acompañados por nuestro grupo de gaitas Xurdimento. Celebración de la Santa Misa en la catedral, oficiada por el arzobispo de Santiago y acompañado por nuestro obispo. Después, y para finalizar el día, participamos en la procesión "dels fanalets de Sant Jaume", encabezada por el estandarte del centro y el grupo de gaitas. Y el día 12 vuelta a Lleida.

27/09/93

Participamos en la novena de la Academia Mariana, nuestro coro y los jóvenes del grupo.

OCTUBRE 93

03/10/93

Participación de nuestro grupo "XURDIMENTO" y del coro, junto con las otras casas regionales, en el Teatro Principal en el certamen literario de la Academia Bibliográfica Mariana de la Virgen Blanca.

08/10/93

Actuación del grupo "XURDIMENTO" en el cuartel de la Guardia Civil.

12/10/93

Participación de algunos jóvenes en la procesión y misa, con motivo de la festividad de la Virgen del Pilar.

30 y 31/10/93

Los jóvenes del Centro vendieron castañas, como cada año, en la plaza Sta. Teresita.

31/10/93

Celebración de una misa en la parroquia de Sant Jaume, con

Camilo Fernandez Valdeorras na conferencia sobre Blanco Amor o día das Letras Galegas.

motivo de la festividad de todos los santos. Al terminar esta, en los locales del Centro, se celebró, con gran éxito de asistencia, el tradicional Magosto.

NOVIEMBRE 93

14/11/93

Actuación del grupo "XURDIMENTO" en las hermanitas de los pobres.

25/11/93

Actuación del grupo "XURDIMENTO" del centro en la Casa de Aragón, con motivo de la celebración de la Semana Cultural de las Casas Regionales.

26/11/93

Cena de Hermandad en el restaurante la Masia, con motivo también, de la Semana Cultural de las Casas Regionales.

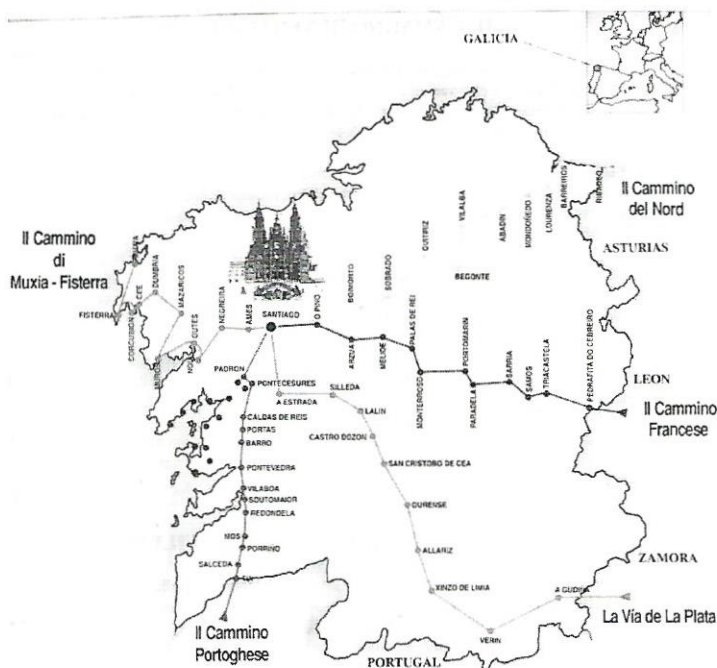
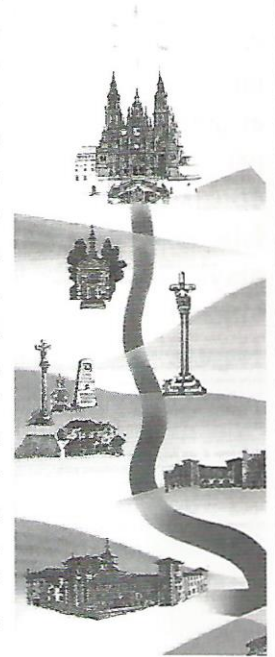
Retorno a Galicia

De cando en vez preguntome a min mesmo como é posible que o sentimento por Catalunya chegara a apaixonarme tanto. Se o ambiente da miña casa estaba absolutamente despolitizado e o contorno lleidatà no que me movía na miña mocidade era, non direi hostile pero si descoñecedor de todo aquilo que significara catalanismo, ¿que foi o que pasou? ¿como se produxo a miña evolución interior?. Máis tarde, ó escoitar o canto de Raimón: "...non vén da terra mais tamén da terra", comezaba a atopar algunha explicación.

Nunha recente viaxe a Galicia, na compañía do Centro Galego e co gallo do Ano Xacobeo, tiven tamén esa estraña e emocionante comunión coa terra. ¿Por qué se me puña a pel de galiña escoitando as voces dos labregos do Grove cando facían connosco unhas doadas transaccións

comerciais? Ou ¿Por qué na exposición de debuxos sobre Santiago, do Señor Freire, todo o meu interior conmocionouse ollando as imaxes do edificio da antiga estación de autobuses de Castromil, onde collía o vehículo que me achegaba a Quintáns de Lesende?. Todo xunto xeneraba en min unha emoción intensa "que non viña da terra mais tamén da terra". ¿Que atracción tan misteriosa a dos países cos que estamos relacionados polos vincallos do sangue! Nunha época na que o noso gusto está tan viciado que toleramos, sen nin sequera avergoñármolos, que despois dun documental televisivo sobre os asasinatos en Sarajevo se fagan anuncios de calquera bebida atordante, quizabes o sentimento da terra pareza unha cousa doutroa, anacrónica, que non ten que ver co progreso...Pero, ben ó

senón que representa a garantía da máxima predisposición e estima por outras culturas... sen que se sexa aniquilado por elas. A total identificación con Cataluña permíteme achegarme ás outras culturas con máis liberdade e confianza. E a sensación, renovada na recente viaxe, de pertencer tamén a un país tan profundo coma Galicia engade un "plus" extraordinario.

contrario, soamente se nos introducimos nas nosas orixes poderemos te-la forza suficiente para abri-las fiestas a todo o mundo sen perde-la personalidade propia. Pois ser nacionalista non só non ten ren de anticuado

Está moi ben que dende o Centro Galego de Lleida se promovan intercambios con Galicia, xa que son iniciativas que nos enriquecen a todos. Díxonos o dinámico e acolledor alcalde de Santiago de Compostela, Xerardo Estévez, que a súa cidade estaba irmandada con vinte cidades do mundo. A min paréceme que fora bo que o Centro abandeirase a iniciativa de conseguir que Lleida e Santiago se irmandasen tamén, e así os intercambios culturais, gastronómicos, universitarios, económicos chegasen a ser un feito habitual. A loita contra a coca-cola universal e o emprobecemento espiritual, ó cabo, pasa por estes contactos sinceros.

Josep Varela i Serra

Compostela: Una excelentísima recreación

Todos los que en compañía del Centro Galego de Lleida fuimos a Santiago con motivo del Año Santo, tuvimos la ocasión excepcional de maravillarnos ante la ciudad monumental y eterna sin salir del recinto de unos muros: los del Colegio Mayor de Fonseca. Puede ser que parezca un contrasentido pero no lo es en manera alguna. Allí, colgados de las paredes que sostienen facturas platerescas y renacentistas, se desgranaban los más importantes edificios, calles y rincones de la ciudad del Apóstol; se trataba de una Excelentísima Exposición sobre Santiago producto del quehacer de un hombre con tratamiento también de Excelentísimo: Andrés Freire Conde. "A tal señor, tal honor" o, mejor quizás, "a tal honor, tal señor". Y es que ambos, hombre y obra, se dan la mano tan estrechamente que a la elevada categoría del personaje y sus cuadros se llega a través de la exquisita sencillez humana del autor y de los trazos sencillamente exquisitos de su obra.

El negro ("principio y fin", según Joan Miró) sobre blanco, sale de un rotulador indeleble, su único pincel, que logra sintetizar todos los colores y llenar de "calidades y matrices" la conjunción de sus trazos.

Hemos podido recorrer a pie y sin que nos invadiera cansancio

alguno, las plazas más importantes: Quintana, Platerías, Obradoiro, Azabachería, Cervantes, Fonseca, Feixoo, Universidad, Toural. Nos hemos metido por rúas o calles:

es la atmósfera que Andrés Freire logra crear con unos medios materiales tan sencillos.

Las diversas sensaciones vivenciales de los que hemos nacido y

Villar, Nova, rincón de S. Paio, mercado de S. Fis (tras pasar el arco de Mazarelos), calle de la Troya... Hemos subido por la empinada Cuesta Vieja hacia el recoleto paseo del jardín de las Clarisas y también hemos recorrido el camino que conduce a Santo Domingo de Bonaval, cementerio de la galleguidad ilustre y síntesis de la cultura popular depositada en su Museo.

Y todo ello sin movernos pero ciertamente deambulando alrededor de las columnas y pisando las losas del interior de los cuadros: tal

vivido en Compostela se conmovieron en lo más profundo al descubrir con la recreación monumental del pintor, nuevas características no descubiertas anteriormente a pesar de la realidad tangible del cada día. Y nuestros ojos se llenaron de los muy diversos brillos que la luz, en comunión fraterna con la lluvia, despierta sobre los lechos de piedra granítica que los maestros canteiros, el tiempo y, ahora, Andrés Freire labraron en Compostela.

Rosa González Mahía

Vocalía da muller

En este su segundo año de actividades, la Vocalía da Muller del Centro, ha seguido la labor iniciada de colaboración con la Junta Directiva, y la organización de sus propias actividades.

Al inicio del curso 92-93, se celebró un cursillo para la elaboración de turrón y presentación de canapés, a cargo de D. Josep Eritja.

La aportación de la Vocalía a la Semana Cultural del Centro, fue la organización de dos conferencias: Una a cargo de D. Juan Bellmunt, sobre el "Camino de Santiago" en la que hizo referencia a los diferentes caminos que discurren por nuestras comarcas, así como de las tradiciones, en especial la de "Els fanalets de Sant Jaume". Otra conferencia sobre orientación e información al consumidor, a cargo de Dña. Divina Esteve; del D. de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat de Catalunya en Lleida.

Una actividad que podríamos decir que se ha institucionalizado es la tradicional Calçotada, que este año se celebró en Grenyana, iniciándose la jornada con la cele-

bración de una Misa, cantada por el Coro del Centro en la Ermita.

A los actos asistieron, como en años anteriores, diversas representaciones: Ayuntamiento, Diputación, Benestar Social, Consell Comarcal del Segrià y diferentes Centros Galegos de Catalunya.

EXCURSIONES

Asistencia de la Vocalía con el Grupo Xoven a la celebración del Día Internacional del Voluntario en el Palau Sant Jordi de Barcelona.

En colaboración con el Departament de Benestar Social, excursión cultural a Barcelona visitando la Pedrera en la que se exponía el Miró en fotografías; terminando con la asistencia a un recital de música lírica en el Gran Teatro del Liceo.

Excursión Cultural a Zaragoza, con visitas a la Basílica de la Virgen del Pilar, la Seo, etc.

Finalmente, en el mes de septiembre, se organizó una peregrinación a Santiago, con motivo del Año Santo Compostelano de cuatro días de duración en la que además de ganar el Jubileo, el Centro asistió a la inauguración de la

exposición de Tapices cedidos por el Museo Diocesano de Lleida y a la "Romeria dels Fanalets de Sant Jaume" que organizó el día 11 de septiembre la Asociación de Pesebristas en Santiago de Compostela. Se ha continuado la labor iniciada, el pasado año, de manualidades, pintura, etc. intercalando algunas actividades como charlas sobre nutrición a cargo de Doña Maria Garrido y las reuniones-tertulias todos los jueves.

Como en años anteriores, la vocalía ha colaborado con la organización de una mesa petitoria en la cuestación de la Cruz Roja,

celebrada el 4 de noviembre.

Hay que destacar como punto final, una gran labor iniciada en el mes de marzo por varias de las componentes de la vocalía, al frente de las cuales están M^a. Teresa Bayona y Teresa Bogo, consistente en la confección de trajes regionales para el grupo Xurdimento, algunas de cuyas prendas como Dengues y Mantelos se están convirtiendo en verdaderas obras de artesanía, por sus magníficos bordados con azabache, en las que están dedicando muchas horas y esfuerzos y que, en su momento, esperamos poder-

las exponer en nuestro local social.

Este es el resumen, en síntesis, de las actividades desarrolladas por la Vocalia da Muller del Centro Galego y desde estas páginas queremos reiterar que estamos a disposición de todas las asociadas, los jueves entre las 17 y las 21 horas.

Marta Roige i Mostany

Meleé

ELECTRO-RADIO-TV

Barón de Eroles, 1
Teléfono 24 38 62

LLEIDA

"CENGALLEI"

O NOSO CORO

Foi unha noite de outono do ano noventa, cando con motivo de darlle-la despedida ós nosos grandes amigos, os irmáns Xoán e Paco Rodríguez que nos deixaban porque os seus destinos profesionais así llelo esixían, xuntámonos un grupo de amigos no Centro Galego a cear con eles, e abofé que o pasamos ben: houbo alegría, contáronse contos, os fillos de Mariano e María Xesús tocaron a gaita mailo tambor, e os máis, cantámo-las cantigas máis tradicionais e populares da nosa terra.

Cando chegamos ó capítulo dos discursos, a maioría da xente comenzou a cambia-las súas facianas de ledicia por outras máis expectantes, percurando non deixar perder nin unha soa palabra que se dixera. Coido lembrar que o primeiro en falar foi Xoán; tamén se lle pediu á súa dona Rosi que dixera algunha cousa. Ámbolos dous deixaron ben patente a súa condición de persoas sinxelas e que non en van se lles quería e se lles segue a querer. Despois falou Paco. Eu diría que ata algunha bágoa deixou brillar un pequeno raio ó reflexo da luz dos fluorescentes que nos alumeaban. A continuación falou o noso gran amigo Guillermo Jodar. O seu

relato fíxonos tremer ós que non coñeciamos o fundamento da amizade entre eles, cando dixo que Paco fora a primeira persoa que dera o seu sangue nunha transfusión para a súa nai, e que como el levaba sangue da súa nai e a súa nai o sangue de Paco, sentíase irmán del, e por este motivo quería fundirse nunha forte aperta que deixara selada aquela amizade para sempre. Escusado é dicir que os aplausos quentaronno-las mans a todos a rabiar.

E foi naquela mesma noite, cando ó estaren presentes na homenaxe outros dous grandes amigos, Jordi Curcó e Cosme

García, o primeiro deles deu en pensar que tendo entre nós unha voz tan privilexiada coma a de Dona Rosa González Mahía, e tanta xente que lles gustaba cantar, como acababa de ver e oír, había que formar un coro, pois condicións parecía que as había, só faltaba a xente voluntaria disposta a enceta-los ensaios. Tomou forza a proposta e alí mesmo se fixo a primeira lista de sete ou oito voluntarios, dos que logo uns quedaron atrás pero outros seguimos adiante. E hoxe o coro está formado por nove persoas; unha soa voz feminina, a de Dona Rosa González Mahía, e oito homes

que facémola volver tarumba pero que á forza de mallar en nós, ata podería chegar a conseguir algo. Polo de agora, as actuacións máis destacadas do noso coro foron na V semana cultural do noso Centro en Febreiro do 93, o día das LETRAS GALEGAS en Xuño do mesmo ano, no Teatro Principal de Lleida o día do Certámen Mariano no mes de Outubro, e en numerosas ocasións acompañando a Santa Misa.

Xa dende os primeiros tempos do Centro, alá polo ano 78, se formara o primeiro coro, que foi mixto porque había persoas maiores e nenos que xuntando as súas

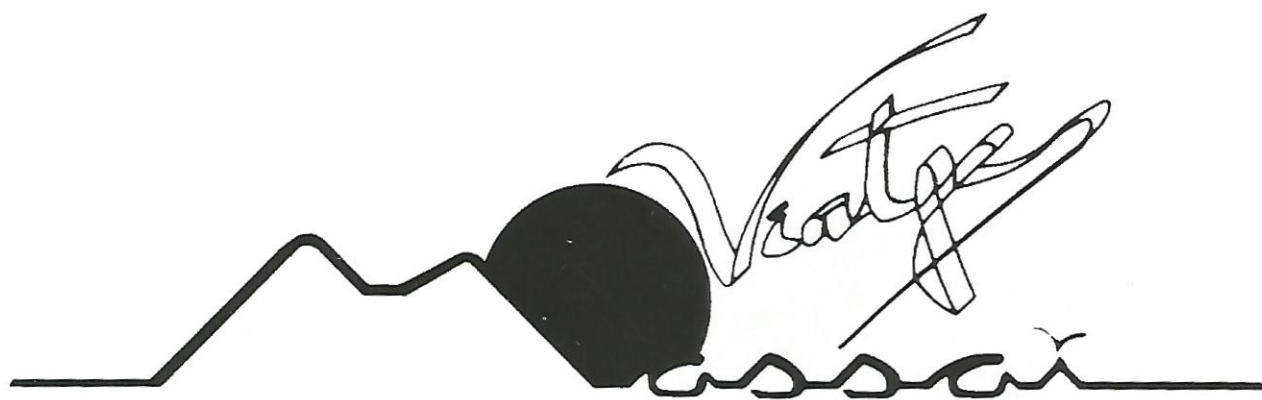
voces soaban que daba gloria oílos.

Tamén se formara un grupo de teatro e unha tuna; pero despois eses nenos foron medrando e, polo contrario, os grupos foron mermando ata que un tralo outro foron desaparecendo. Daquela época quedou a semente, e gracias á sementadora que sempre amosou ese gran agarimo polo Centro e por Galicia, escolleu unhas poucas leiras que considerou que poderían ser fértiles, nas que chegaran a prender aquelas sementes, e así chegamos a REFUNDAR aquel CORO desaparecido que tantos e tan bos momentos nos fixeron disfrutar. Polo de agora

somos nove os que formamo-lo grupo, como xa se dixo, e confiamos en sermos máis, pero á xente dálles un xeito de respecto que non os deixa dar ese paso adiante. Pasámolo ben cando ensaiamos, e nerveos cando actuamos, pero ó remate sentimos unha grande satisfacción de ter feito algo, de colaborar en ben de todos.

Desexamos sinceramente que este proxecto prospere e que medre en cantidade e calidade para que deste coro (bautizado pola nosa directora co nome de "CENGALLEI"), se fale moito e ben.

M. Castro Novoa

Martín Ruano, 21   25006 LLEIDA   Telèf. 27 44 11   Fax 27 50 28
* Plaça Major, 3 bis   25230 MOLLERUSSA
Telèfs.   71 07 67 / 71 16 78   Fax 71 07 67

O futuro climático

¿ Será máis quente ou máis frío ?

Por unha banda o aumento da temperatura do que tanto se fala ultimamente, dalgunha maneira ven dado polo aumento das emisións de dióxido de Carbono (CO_2) e outros gases que dan orixe ó efecto "invernadoiro"; ou sexa, a retención da calor producida pola concentración destes gases, sobre todo os emitidos polas centrais térmicas, os coches, as calefaccións, etc. en definitiva toda a enerxía producida polos combustibles fósiles (carbón, petróleo, etc)

A Atmosfera deixa pasa-la radiación emitida polo Sol e chega ata o chan, quentando a superficie exposta á dita radiación solar. Parte deste calor retorna ó espacio por medio do infraverme-

llo, pero ó chegar á zona onde se atopa toda esta concentración de gases - sobre todo o gas carbónico - fan que non deixen que esa calor escape. Hai que dicir que parte dese gas carbónico, sen chegar a ser esaxerado, compe para a regulación da temperatura, pois doutro xeito esta, na biosfera da Terra, onde se da a vida, estaría sempre practicamente baixo cero graos, digamos que deixa entra-lo calor e non deixa que fuxa todo.

Por unha parte, aínda que o aumento do CO_2 é o causante principal do efecto "invernadoiro", pola outra pénsase que daría resultados positivos para a agricultura estimulando a fotosíntese dalgunhas variedades de vexetais.

A todo esto compe engadir

que a irregularidade da radiación solar en grande maneira producida polas (manchas no Sol) ten que influír con seguridade nas situacións inferiores da Atmosfera.

Por outra banda, referíndonos sempre ó aumento do CO_2 , pode ser posible que non sexa todo alarmismo, unha parte do sobranste deste gas, do que precisan as plantas e todo tipo de vexetación, caerá á Terra, ós mares e ós océanos. ¿Que pasa entón?, o contacto deste coa auga fai que se produza o ácido carbónico virándose así as augas un pouquiño acedas. E é debido a este mínimo proceso de acidificación dos mares o que fai que se descompoñan atopándose estas en todo tipo de cunchas, detritos de marisco, corais, etc. É o que fai esta máquina reguladora desfacendo o carbonato de calcio, eliminando o sobranste do ácido carbónico. Se non fose así, dalgún

xeito, as praias onde nos bañamos estarían cheas de lixo, neste caso o que chamamos “pichinas”.

En parte é o prezo que temos que pagar, xa que dende que aparece a revolución industrial, agrandáronse todos estes problemas. Dende fai unha cantas décadas, estase a dar unha forte desertización e desertificación; un proceso de transformación de zonas da natureza húmidas en deserto, debido a cambios climáticos, ós que o home tamén axuda con excesos de explotación mediante pastoreos abusivos, cultivos intensivos, etc. Desta maneira estamos a contribuír a que a superficie do planeta máis relucente.

E é aquí onde entra en función o que chamamos “efecto albedo”;

a función deste non é outra que a de reflexa-la luz que recibe a Terra e devolvela ó espacio. Un forte albedo prodúcese na cara exterior das nubes perdendo un 30% na reflexión; unha forma de albedo dase tamén nas fortes erupcións volcánicas, o aerosol formado por todo tipo de partículas expulsadas á alta atmosfera (as nubes do Pinatubo acadaron os 30 quilómetros de altura) actúan a xeito de filtro solar, refractindo ó espacio parte da radiación solar. Desta maneira, unha porción pequena da dita radiación chega deica a Terra. Outro grande albedo é o producido polos casquetes polares, debido ó poder da reflexión das grandes masas xeadas.

Á parte dos cambios climáti-

cos, o home, durante milleiros de anos, consegue perturba-lo clima global da Terra coa:

- queima de combustibles fósiles;
- a destrucción de bosques e lameiros;
- a deforestación por medio das cortas incontroladas das árbores;
- a proliferación dos incendios forestais;
- a explosión demográfica, esixíndolle á Terra máis espazos, e a redución do manto verde.

Todo eso contribúe a que a superficie do globo terráqueo reluza máis e ó brillar máis, deste xeito:

¿O futuro climático, non será máis frío?

Pepe Rodríguez Giraldez

Venancio

Vizoso

Fernández

ELABORACION Y VENTA DE PRODUCTOS GALLEGOS

San Crispin, 19-21
Telf. 429 21 43

08035 BARCELONA

Grupo Xoven

En el último trimestre del pasado año, los jóvenes, y futuro del Centro, tomamos la iniciativa de crear un colectivo propio en el que pudiéramos llevar a cabo diversas actividades organizadas por nosotros. Ya hace algo más de un año que funcionamos como tal, y durante este período de tiempo hemos sido organizadores y partícipes de algunos actos que citamos a continuación:

El 19 de noviembre del pasado año, 1992, participamos, con una riquísima tarta de limón y queso preparada por nuestra compañera Emma, en el concurso de cocina organizado por la Residencia de ancianos Juana Jugán.

Ya en diciembre, y preparando las fiestas navideñas, nos reunimos para construir nuestro propio Belén con figuritas de arcilla en la creación de las cuales participamos todos, pequeños y mayores con la misma ilusión.

El día 4 del mismo mes, celebramos "el Día del Voluntariat" en Barcelona, con un acto organizado por el Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya, en el Palau Sant Jordi. En él actuaron Marina Rossell, Peret y el grupo de rock catalán Sangtraït entre otros.

Una semana más tarde, y después de tres semanas de preparativos, celebramos la presentación en sociedad de nuestra mascota Sabela, con una ceremonia donde fue apadrinada por Marta Roigé y Josep Maria Pelegrí. El acto fue presen-

tado en gallego por nuestros compañeros Emma y Marc, y a él acudieron gran número de socios, amigos y autoridades. La ceremonia concluyó con una cena en el mismo Centro a la que acudieron unas 150 personas.

En Noche Buena, recibimos la visita de Papá Noel, que llegó cargado de regalos e ilusión para los más pequeños y de algún que otro detalle para los mayores. A la presencia de éste se sumó la típica "cagada del tronc" catalana y una merienda para todos los presentes al acto.

Ya en febrero de 1993, celebramos la festividad de Carnaval con un baile de disfraces y algunos juegos para los más pequeños, participando también en la popular Rúa por las calles de Lleida acompañando a la carroza del barrio de Cap-pont.

En mayo, en plenas fiestas mayores de la ciudad, colaboramos, por primer año como Xuventude do Centro Galego, en el stand del Centro, instalado en los Campos Elíseos con motivo de la tradicional verbena de las Casas Regionales.

Después del largo período de vaca-

ciones de verano, iniciamos la temporada de actividades con un viaje a Barcelona con motivo del tercer encuentro "Vols conèixer Catalunya?" organizado por el Departament de Benestar Social, y en el que actuaron los grupos catalanes Lax'n'Busto y Ay! Ay! Ay!, así como el grupo teatral Els Comediants.

Pocos días después, los 30 y 31 del mismo mes, y en vísperas de la festividad de Todos los Santos, instalamos, al igual que el año anterior, una parada de venta de castañas ubicada en la plaza de las misiones, de la que obtuvimos alguna que otra ganancia además de una grata experiencia. Cabe destacar la colaboración de la Junta Directiva, que se hizo cargo de los gastos de la compra de castañas, y a la que estamos enormemente agradecidos.

Y ahora en diciembre, de nuevo la Navidad, y con ella, como no, la visita de nuestro querido Papá Noel, que a pesar de los tiempos de crisis, sigue ofreciendo sus regalos a todos.

Y esto es todo lo que hemos llevado a cabo desde que somos lo que somos, el Grupo de Xuventude do Centro Galego y queremos agradecer a la Junta la ayuda que nos ha proporcionado y el que haya hecho realidad éste proyecto.

Ah! olvidábamos deciros que ya estamos trabajando en futuras actividades para el próximo año, y que estamos seguros de daros alguna sorpresa con una de éstas.

Hasta pronto.

Xuventude do Centro.

Galegos ilustres

D. Eugenio Montero Ríos

A) BIOGRAFÍA.

O noso personaxe nace en Santiago de Compostela o 13 de Novembro de 1832, na rúa de Xasmíns, ó costado do convento de S.Francisco. Coma moitos fillos non primoxénitos, inicia os seus estudos no seminario da súa cidade natal e cando se atopaba no carto ano de teoloxía, deixa a súa carreira eclesiástica para comezar a de dereito.

Faise Doutor na Universidade de Madrid no ano 1858; ó ano seguinte xa é Catedrático da Universidade de Oviedo. En 1864 catedrático da Universidade Central de Madrid, Deputado ás Cortes en 1869 e Subsecretario de "Gracia y Justicia" no mesmo ano.

Deixa a política entre os anos 1873 e 1880. Ministro de Fomento no 1885. Ministro de "Gracia y Justicia" en 1892. Presidente do Senado en 1898 e Presidente do Goberno no ano 1905. Morre en Madrid o 12 de Maio de 1914.

B) A SÚA OBRA.

Sería moi extenso de relatar toda a súa obra, pero dentro dela, quero subliñar a "Lei do Matrimonio Civil", algo que hoxe temos por moi normal pero auténtica innovación no século XIX. A súa "Lei de Redención de Foros", que facilitara aos labregos, e especialmente aos galegos, o poder acceder á terra que traballaban.

Tamén é autor da "Lei Orgánica do Poder Xudicial", vixente ata 1 de Xullo de 1985, e da "Lei do Rexistro Civil". Fundou, xunto con outras personalidades da época, a "Institución Libre de Ensinanza".

Para entender o seu talante persoal teríamos que dicir que no seu testamento renunciara a tódalas súas condecoracións.

C) ANÉCDOTA.

Por último, quero que esta anécdota atribuída a este insigne xurista, sirva para rematar o artigo.

Contan que un labrego da parroquia de Lourizán, visitou a "D.Eugenio" no seu Pazo cando pasaba unhas vacacións e mantiveron entrámbolos dous un diálogo que aquí transcribo:

Labrego : D.Eugenio, veño a visitalo porque teño un problema cun veciño. O veciño ten unha nogueira e as súas polas e raíces métese no meu eido e fanme difícil facer a sementeira e logo, ademais, as patacas non medran como teñen que medrar.

D.Eugenio: "Pues bien, en aplicación de lo dispuesto en el Art. 592 del Código Civil, Ley de Bases de 11 de maio de 1.888, puede vd. reclamar para que corte las ramas, y respecto a las raíces que se encuentren en su finca, puede cortarlas usted mismo".

Labrego : "Pero é que a nogueira é de vostede D.Eugenio...!"

Juan José de Ozámiz Lestón.

AUTO-ESCOLA

MOLINS-CASTET

-LICENCIA PRA CICLOMOTOR
-E TODALAS CLASES DE PERMISO DE CONDUCCION
-CLASES TEORICAS PERSOALIZADAS SEGUND O
APTITUDES ASISTIDA COS MEDIOS AUDIO-VISUAIS

Fleming, 19 - LLEIDA

Tel. 27 43 53

Feitos e desfeitas de Mingos e Martiño

Relembros da nenezza

Non quero eiquí atribuír ós meus amigos, Mingos e Martiño, feitos nin fazañas que os fagan merecentes da inmortalidade, nin quero supoñer que a súa conducta deba servir de referencia para as futuras xeracións de rapaces. Nembargantes, acougan no meu relembro vivencias e aventuras que as quero ir debullando ó longo deste pequeno espacio de humor para así compartilas con

aqueles que, coma min, foron un día nenos nalgunha aldea galega.

Xa na escola deixaron traza de lenda os dous amigos, ós que a forza do sino quixo xuntar no tempo e lugar. ¡Que triste fora, senón, aquela escola da vila de Friol se os dous amigos non lle aportaran aquel chisco de humor e ledicia que chantaxeaba ós demais coma un andacio! Nunca souben ben porqué o mestre, Don Anxo, lles chamaba sempre “os dous

cóengos”, supoño que era porque sempre chegaban á escola a eso das once, coma os cóengos ás catedrais. Ó fin e ó cabo, eles tiñan moi asumido que as cañotadas nas orellas que o mestre lles arreaba cada día ó entraren, ademais de llas quentar, non era un alto prezo por dúas horiñas máis de sono acurrunchados na cama, quantiños entre as lairas, mentres os demais tremelabamos de frío nas crúas mañás de xeadada.

Coido que sería aló por Tódolos Santos, cando os días xa se acurtan e a humidade comeza a roer nos osos. Aquel día tocaba doutrina, e nesa materia era don Anxo intransixente - Se algo habíamos de saber de "pe, a, pa", era precisamente a doutrina -. A min apegáranse tamén as sabas aquela mañá, de modo que batín con eles camiño da escola, "a hora dos cóengos". Rebíame eu por entón de se-lo seu amigo; aínda que meus pais non me deixaban xuntar con eles de cotío. Non sei se por mor da doutrina ou porque así lles petou, o caso foi que Martiño propuxo lata-la escola; aceptou Mingos sen pensalo, e eu deixei levar pola idea, anque cheíño de medo. Dito e feito; afastámonos da corredeira e fómonos esconder dentro do boche oco dun vello castiñeiro que había nun souto, preto da igrexa. E alí pasámo-lo día; aquel recanto escuro e circular non era un pazo, pero estabamos ó abrigo e ata tiña o castiñeiro un furaco na cortiza, a xeito de xanela redondiña por onde viamos sen que nos viran a nós. Toda a mañá, quero dicir, dende as once, adicámonos a enguli-lo pan e mailo touciño que levabamos nas bolsas. Despois comezamos a falar e facer plans de futuro.

Falou primeiro Mingos, da maneira que el falaba, coma se tivera un vello na barriga: "A min esto da escola, moito me amola...; Teño unhas ganas de ser

grande ... .. ! Don Anxo tenme manía; se fago os palotes dereitos di que semellan militares, e se pola contra os pando di que escribo derrengando. ¡Tenme tirra, dígocho eu!. Pero xa logo hei deixa-la escola. Di miña nai que pro ano que vén irei co meu tío..., xa sabes, O "Tesoiras" aprende-lo oficio de xastre. Xa ves ti; un xastre coma o "Tesoiras" que todos se rin del porque ten andares de "sarasa"... Se cadra tódolos xastres dan neso. ¡Non, oh... Xastre non hei ser, aínda que me coma o demo! Eu o que quero é ser músico; ou son músico ou quedo para home". Martiño e mais eu botamos a rir, e tamén Mingos acabou botando unha boa gargallada. Ficamos logo calados; eu maxinaba ó Mingos tocando o saxofón coa orquestra de Sobrado... el xa coñecía certos segredos musicais; contounos un día como estando engruñado baixo do palco da música sentiulle ó Chosco, que era o director, como lles daba instrucións ós músicos: "empezar empezade cada un cando poida, pero acabade todos a un tempo".

O frío amolabano-los tentos. Non podíamos acende-lo lume por non termos mistos; así que acordamos saír da cova e botar unha carreira para espeli-lo frío e, de paso, esquecer un pouco a fame que nos roía nas tripas. Era entre o lusco e fusco, e a noite xa podía máis que o día. Martiño que corría coma un galgo -ás veces tiña collido os coellos á carreira-

ía diante; despois o Mingos e atrás eu. Tentou o demo ó Martiño de brincar por enriba do muro do cemiterio; atrás fíxoo Mingos e, cando brinquei eu, quedei abraído ó sentir uns laios pedindo axuda. Eran berros que semellaban vir dalgunha cova infinda, xemidos que proviñan dos espacios lóbregos da ultratumba - e nunca mellor dito - porque non eran senón os berros desesperados de Mingos que viñan do fondo do nicho da tía Uwalda, ó que se lle tronzo a lousa que o cubría cando saltou sobre dela o meu malpocado amigo. Eu seguía alí sen dar tino de min, tremelando de medo, sen ar o pé nin a perna; Mingos berraba e berraba: " ¡ M a r t i ñ o o o o o . . . ! ¡Toñooooo...!; Valédeme, que caín no inferno!" Pouco a pouco fun recoñecendo a voz do meu amigo; cheguei deica a beira do foso, vin brillar aló no fondo os ósos dunha caliveira e outras fosforescencias informes, mesturadas de táboas e ferraxes. E alí ficaba Mingos, erguendo os brazos ó Ceo, pregándolle a Deus que non permitira que o demo o comera naquel intre. Extendílle as miñas mans, atenazoumas coas súas e non deixaba de prometerlle a Deus que había facer canto súa nai lle mandara; aínda que fora aprende-lo oficio de xastre co seu tío "O Tesoiras".

Continuará...

Xosé Antonio Barreiro Somoza

Galicia é diferente

O pobo galego é vello e sabio, por iso sabe moi ben o que lle convén en cada ocasión. Os que levamos tempo fora da nosa terra, non se nos esquece como era e estaba, aínda que falte moito que facer, vanse vendo as melloras feitas nos últimos anos. Abríronse moitas máis pistas, e fóronse asfaltando. Xa non se enterran os carros, que foron cambiados por coches e tractores, chegou o teléfono a case tódalas aldeas, e as melloras das carreteras son importantes.

O feito do Xacobeo, dou un gran impulso para coñecer mellor Galicia, e que posiblemente fará

que nos próximos anos continúe a súa propaganda que xa non fará falla que sexa tan intensa, xa que o principal xa foi neste ano, que incluso moitos galegos coñeceron un pouco máis da súa terra, e das súas riquezas culturais e historia.

Sen entrar en política, moitos galegos de diferente pensar e condición, desexaban que Don Manuel continuara outros catro anos ó fronte dos destinos de Galicia, xa que ca súa presenza deuse un bo e gran impulso a Galicia e aos galegos, pois que desde que houbera a moción de censura que cambiara o goberno, había decaído bastante a credibili-

dade dos nosos políticos.

E que imos a dicir das relacións ca Galicia do Exterior, que os galegos de Lleida tiveron a sorte de contar ca súa presenza no seu novo local, e que imos a falar do seu viaxe a Cuba, onde foi levar calor e axuda ós nosos paisanos, e conseguiu que puideran reunirse familias, e tamén a liberdade de moitos presos, iso non o entenden os que non son galegos, pero si que o entendemos e lle-lo agradecemos, xa que os galegos somos diferentes.

Amador Rosas Outes

Membro da Comisión Delegada

CAFETERIA - RESTAURANTE

CENTRO GALEGO

Tapas variadas y Gastronomía galega

Ahora bajo la dirección de:

ANTONIO RIENDA FERNANDEZ y
Mª CARMEN FERNANDEZ SALGADO

Joc de la Bola, 20 25003 - LLEIDA Tel. 270302

A xuntanza -o encontro-

(continuación)

...Cando se dispuña a falar, presentándose como xeneral cartaxinés, foi interrompido por varios guerreiros celtas vestidos con suntuosas roupas, que evidenciaban un alto rango militar; lembráronlle que Cartago foi sempre ben recibida polos Celtas, debido á seus vínculos cos Fenicios. De como *Himilcón*, almirante cartaxinés, firmou tratados de libre cambio deixando pequenas colonias en Obre e Erizana e de como, finalmente acabaron atacando e escravizando ós galegos. Prodúxose entón o primeiro alzamento.

Molesto, o xeneral cartaxinés, mirou indignado a *Celt e Gael* que presidían a reunión e quixo erguerse; pero unha man firme apoiouse no seu lombo e oíuse a voz rouca e profunda dun guerreiro:

-Mandaron a un xeneral, Amilcar Barca, e foi meu irmán Istolacio quen xunto cos Turdetanos, Vetones e Lusos, se enfrontou a un poderoso exército mandado por teu pai. Perderon aquela batalla por falla de organización, e nela morreu Istolacio. A segunda batalla tamén a perdemos. Eu mesmo, Indortes, comandaba as tropas célticas formadas por 50.000 guerreiros; caín preso e estas cicatrices -ao tempo amosou seu peito cuberto de cicatrices- da tortura a que fun sometido.

Almergín interrompeu e pediu desculpas ó cartaxinés, logo fixo un xesto a un grupo dos comensales para que se achegaran, e pediulle a un deles que continuara o relato:

-Meu nome é Formistans, irmán de Indortes e Istolacio,- pouco a pouco reuniuse un grupo de persoas arredor do nós- Xurei vingala morte de meus irmáns e a humillación que sufría meu pobo.

-¡Esto é demasiado!- berrou molesto o cartaxinés, pódose en pe- ¡Ti mesmo firmaches unha alianza co meu pobo! O Senado de Cartago aceptou aquela alianza.

Formistans ignorou aquela interrupción e continuou: *-Descendemos das montañas do Norte e xuntámonos ao exército Vetón de Orisón. Amilcar, sabedor deste novo alzamento, reagrupou seu exército e veu ao noso encontro.*

Dispuxen á nosa infantaría en "cuneo" - e tomando unhas castañas da mesa, colocounas formando un ángulo - no interior situéi á cabalería- entón

puxo a súa man esquerda, cos dedos orientados cara o ángulo.- Cando os cartaxineses romperon a punta de diamante precipitei á cabalería contra deles.- E mentres falaba, ca man dereita entraba no ángulo de castañas rompendo o vértice e coa man esquerda aprisionábaa.- Naquela batalla, morrería Amilcar Barca, quedando o poderoso exército cartaxinés decapitado.

- Tomou o mando meu cuñado Asdrúbal. dixó entón xa calmado o Cartaxinés- e foi obrigado a firmar tratados de paz cos diferentes pobos. Recoñezo que non foi unha maneira moi lóxica de principiar unha alianza tan forte e poderosa coma nosa. Asdrúbal pagou cara a tortura e a morte de Tago.

- No meu exército,- continuou falando, agora fachendosamente, o cartaxinés,- militaban moitos mozos celtas do occidente; de diferentes pobos, lusos, vetones, turdetanos, gaelos, e outros mais, marchamos cara Sagunto, cidade greco-romana que debía caer.

A un xesto de *Almergín*, aparecemos enfronte dunha cidade costeira amurallada. Meu pelo crecera e estaba atado no extremo por unha cinta de coiro, outra ceñíame a fronte; vestía uns pantalóns de vistosas cores ceñidos ás canelas por unha cintas; os pes descalzou e sobre do lombo un xibón e unha capa curta abotada sobre do ombreiro esquerdo cunha fíndula ricamente traballada. Ao cinto unha espada curta de antenas e un pequeno escudo colgado ás costas.

Diante de min, un grupo de guerreiros bailaban batendo no chan agora cun pe e agora co outro, namentres tocaban diferentes instrumentos,... gaitas, frautas, tambores,... ou simplemente zoupando nos pequenos escudos coas espadas e dagas; ademais doutros que acompañaban cos seus berros, aturuxos ou sinxelo aloular.

Ao pouco tempo, chegou unha comitiva engalanada, eran emisarios de Galicia; desmontaron dos seus cabalos e descargaron os presentes para o xeneral cartaxinés. Aníbal quedou gratamente sorprendido pola armadura e as armas coas que foi obsequiado, pero sobre todo polo escudo; no que estaba gravada a historia de Cartago, dende a súa fundación pola raíña *Fido* e o encontro con *Eneas*, ata as conquistas de seu pai *Amilcar*. Aquelas armas serían as que

levaría sempre ate a súa derrota.

Despois da caída de Sagunto, Aníbal fixou seus ollos en Roma. Puxémonos en marcha, cara o Norte, ao chegar á Galia atopamos un pobo idéntico a nós, en bailes, deuses e costumes e cunha lingua moi semellante; algúns destes, pasaron a formar parte do exército de Aníbal.

Roma non foi capaz de manter as súas posicións na Iberia, nin na Galia, e recuou. Finalmente atravesamos os Alpes, proeza mil veces contada (incluso polos romanos) e detivémonos nas chairas do Po, esperabamos reforzos de Cartago, pero nunca chegarían.

Pouco a pouco, volví a visualizalo bosque de carballos e castiros no que se facía a xuntanza. A xente escoitaba con atención ós diferentes narradores, das batallas contra as lexións de Roma, de como un poderoso exército era destruído por terlle dado tempo ao inimigo a reorganizárense.; en certo modo intuíase que o fin de Cartago, como potencia implicaba o comenzo doutra época para todo o mundo.

Nunca tiven queixa de soldados tan valorosos - dicía Aníbal fachendoso, aínda que pesaroso ao lembrar aqueles momentos - nin xiquera se sublevaron, como era habitual naquela época. Loitastedes valorosamente, nunca refugastedes o combate nin xiquera cando os cartaxineses o facían.

Un silencio fíxose no bosque, ningún dicía ren. Entón os músicos comenzaron un Lay moi suave e diversos sacerdotes uniron súas voces roncadas e entoaron un conxuro, observei como *Almergín* mirábame con complicidade e sorría. Unha luz branca intensa pero que non magoaba os ollos ocupaba todo o perímetro da xuntanza, fomos trasladados a outra zona. Atopámonos no alto dun outeiro, dentro dun castro imponente. Fortemente amurallado e con vivendas espaciaosas e cómodas.

Celt e Gael erguéronse e desexáronnos un feliz descanso, convidándonos a continuar a xuntanza ao seguinte día. A xente foise retirando pouco a pouco en pequenos grupos. Eu funne con *Almergín e Ith* ate a palloza próxima a unha gran torre da muralla. Entrei na casa despois do druída e deiteime sobre do xergón, quedando durmido ao pouco tempo...

Xurxo Fernández García.

LLEIDA: la importància d'un nom

Lleida, al llarg dels segles, ha estat un punt clau i de pas, però, clau.

La Península Ibèrica, Ibèria, ja des del s. VII abans de la nostra Era, és un punt de confrontació i de trobada de diversos pobles i de molts diferents orígens, els quals, amb el seu pas o la seva estada mes o menys llarga, configuren un tan complex país com el que ens ha arribat fins als nostres dies. I si avui és un xic complex quan els mitjans de transport han obviat les grans diferències i els mitjans audio-visuals han convertit el món en un poble petit, cal pensar que aquestes diferències havien estat molt més grans.

Aquests pobles, al seu pas per les nostres contrades, varen deixar entre daltres el seu específic nom al país en el qual s'assentaven.

Sortosament però, coneixem fins i

tot el primer nom de la ciutat, el primigeni, el primer. Aquest era ILTIRTA (IL-T-IRTA); dues arrels ibèriques que volen dir "ciutat enlairada". Aquest nom va ésser l'oficial entre el s. VI a.d.J.C. El coneixem mitjançant monedes d'intercanvi amb el nom fenici i grec i fins i tot algun text epigràfic. Val a dir tanmateix que aquest nom, sembla ser, no era l'exclusiu de la ciutat sinó també de l'ampli país que configurava la Ilergècia el qual funcionava almenys amb dos centres naturals: les actuals Lleida i Osca. Els mítics Indibil i Mandoni i Bilistagis posteriorment varen ésser els seus capdavanters reietons i es van enfrontar a cartaginesos primer i als romans després tot defensant la terra, la contrada, el país.

Serà Roma la que ens portarà el

següent nom ILERDA el qual ha tingut molt bon esdevenidor en tots els sentits de la paraula; pensem en l'I.E.I. actual fogar de cultura de la ciutat. Les seves sigles corresponen a l'Institut d'Estudis Ilerdencs, adjectiu d'aquest origen, d'ILERDA. Aquest nom va ésser l'oficial fins al segle V de la nostra Era.

Continuarà...

Xavier Benet i Pinós
Hist. Medievalista

Cristóbal Colón: "O viaxeiro galego"

Muy conocido como viajero, ignorado como gallego.

Hace muchos años, allá por los tiempos de mi juventud en Compostela, he leído una información muy corta sobre el nacimiento y bautizo, en una iglesia de Pontevedra, de un hombre de categoría universal, pirata "con la cabeza puesta a precio por los RR.CC.", antes de que la vida le elevase a categoría universal. Entonces no me fue posible averiguar más datos. La información me convenció.

Puedo entender la posibilidad de un navegante nacido en una familia de marineros, dedicado un tiempo a

la piratería por avatares de su Historia personal. No puedo entender esta cualidad de gran navegante en un sastre, hijo de sastre, comerciante o cardador de lanas.

Un buen día, en Compostela, a finales de 1991, tuve la fortuna de escuchar el final de una entrevista en la radio con el autor de un libro sobre la "Verdadera identidad de Cristobal Colón", o algo así. Tardé meses en localizar el libro. (Era el citado, muy documentado, de Philipot). Al leerlo he tenido la satisfacción de ver demostrado documentalmente que el Almirante sí era hijo de Galicia, nacido en Porto Santo, Pontevedra,

en 1432. Hijo natural de Fernán Yañez de Soutomayor y de Constanza Gonçálves de Soutelo y Colón, -hija, a su vez, de Alfonso Gonçálves de Soutelo y de Blanca de Colón-. Reconocido por testamento de su padre otorgado en Valladolid en 1440, encargando su tutela y educación a Rodrigo de Deza y de fray Esteban de Soutelo en el Convento de Poio. A los 14 años se libera de la tutela de sus parientes-educadores, enrolándose en la flota del conde de Provenza (1446-1463), donde adquiere grandes conocimientos de navegación, estrategia y otras artes militares. Con el nombre de Pedro

Alvares de Soutomaior, sucede a su hermanastro Alvaro Páez de Soutomaior, al fallecer este sin descendencia.

En 1464 se casa, en Portugal, con Teresa de Tábora. Poco más se conoce de sus andanzas por Portugal en estas fechas.

En 1469, con 27 años, regresa a Galicia para hacerse cargo del mayoralgo de Soutomaior, y combatir a los "irmandiños". Le dan el nombre de Pedro Madruga, héroe legendario o bandido. Muchos de los hechos crueles que se le imputan no son suyos por imposibilidad de coincidencia histórica. Algunos son responsabilidad de sus capitanes, y la mayoría inventados y propalados por conveniencia Real y de sus enemigos, que muchos y poderosos tenía.

Comete el "imperdonable error" de combatir valientemente al lado de Doña Juana, heredera de Castilla, hija de Enrique IV, para él y otros legítima y perder la contienda. En esta guerra de sucesión entre Doña Juana, la "Excelente Señora", "La Beltraneja" y Doña Isabel, "La Católica", D. Pedro toma partido por Doña Juana, como hicieron los señores feudales de Galicia, mientras la Iglesia lo hacía por Doña Isabel. Esta circunstancia explica las medidas tomadas posteriormente por los RR. Católicos contra los Nobles Gallegos, a los que desplazan sistemáticamente fuera de su tierra. Aquel hecho influye decisivamente en la biografía posterior del Señor de Soutomaior, y en el devenir de la Historia Universal. Los Reyes Católicos no le perdonan y tiene que huir a Portugal. Desposeído de sus propiedades y títulos en beneficio de su hijo, Alvaro, con la aquiescencia de Teresa de Tábora. El no está dispuesto a someterse a las pretensiones

de los Reyes, y después de una larga serie de episodios, el 20 de noviembre de 1480 es declarado fuera de la Ley. No se considera culpable ni desleal. Se exilia en Portugal, al servicio del príncipe Juan, hijo de Alfonso V de Portugal, que le concede el título de conde de Camiña en premio a su fidelidad en defensa de Doña Juana, su esposa. Navega con los portugueses y perfecciona sus conocimientos náuticos y geográficos. Se casa con Felipa Muñiz, con la que tiene a su hijo Diego.

Cuando decide el viaje a las Indias de las Especies por occidente, lo ofrece primero al Rey de Portugal, que lo considera inviable, entretenido en el descubrimiento y colonización de la costa Atlántica de Africa. Posteriormente, ofrece el viaje, y su negocio, a la Regente de Francia, a donde envía a su hermanastro materno. La corte de París también rechaza el proyecto. Ni portugueses ni franceses consideran posible ni de interés el viaje por occidente a las Islas de las Especies.

Dando prueba una vez más de su arrojo, se presenta a los Reyes Católicos, con la ayuda y el apoyo del Gran Cardenal de Toledo, Mendoza, y de Fray Diego de Deza, con los que está emparentado, que negocian su vuelta con los Reyes durante 1484-85. Contaba con la codicia de Isabel y Fernando por su probable conocimiento de secretos importantes de la corte de Lisboa. Seguramente que pretendía recuperar las propiedades y títulos que los Reyes le tenían embargados. El caso es que el 10 de enero de 1486 otorga testamento en la ciudad de Refojos, cerca de O Porto, y se encamina a Alba de Tormes, para su encuentro con los Reyes Católicos, y con su destino histórico.

Se habla de un extranjero, Cristóbal Colón, aunque los RR. Católicos se refieren a Colón como "El Gallego" y saben perfectamente de quién se trata, pero no pueden, no quieren reconocer que se trata de su proscrito enemigo. No les conviene.

Los Reyes Católicos le otorgan dignidades y títulos que solo a un súbdito de los Reinos de España podían conceder porque las Reales Ordenes lo prohibían para extranjeros. Colón es Noble anteriormente, ya que en su testamento encarga a su hijo Diego que cuide de su hijo natural, Hernando, habido con una plebeya de Granada, "con la cual no pude casarme por razones conocidas" (un noble, el Señor de Soutomaior en este caso, no podía desposar a una plebeya, pero podía reconocer a los hijos con ella habidos). Los Reyes le aceptan un escudo de armas, como Almirante,... con cinco anclas. Un Almirante solo podía exhibir un ancla en su escudo de armas, pero podía añadir otra por cada almirante habido anteriormente en la familia, y, en la de Soutomaior sí había cuatro almirantes anteriores a Pedro Madruga.

A su Nau Capitana la nombra "la Gallega", designa con nombres del litoral gallego a los accidentes de las tierras descubiertas. Escribe en Latín, en Gallego y en Castellano. En ninguna otra lengua.

Cristóbal Colón no es extranjero, es Noble, y en su familia había habido cuatro almirantes anteriores a él mismo. Ningún Colón había sido Almirante de ninguno de los Reinos de España. Estudios grafológicos demuestran que Cristóbal Colón es D. Pedro Alvares de Soutomaior.

Colón es gallego.

Severino Fernández Vereá

Cronoloxía dunha cidade: A Coruña

• **61 a.C.** O cronista Dión Casio (150-235 d.C.), autor dunha historia xeral e o seu Imperio, fala dunha expedición marítima de Xulio César a BRIGANTIUM e do temor dos seus habitantes: “Navegou deica Brigantium, cidade de Gallaecia, aterrorizando ós seus habitantes co ímpeto das súas naves, e como nunca viran unha escuadra de guerra, rendíronse”.

• **ff.s.I-II** Constrúese o faro. A costa é a área que presenta maior dinamismo en época romana.

• **S.V** Primeiras referencias documentais ó topónimo CRUNIA, nun privilexio de Fernando II.

• **1.208:** Afonso IX, pai de Fernando III o Santo, repoboa A Coruña; redáctase o documento fundacional da cidade outorgándoselle o foro de Benavente polo que se converte en vila do rei (reguenga). Desta época son as igrexas de Santiago e Santa María (1208-1212), que serán o centro da vila; nos seus adros celébranse as reunións do concello.

• **1.255:** Afonso X o Sabio favorece a vila para que puidese comerciar libremente co sal; creación da Casa da Moeda.

• **1.262:** Aparece citada a igrexa de San Francisco, extramuros.

• **1.386:** O duque de Lancaster

invade a cidade cunha escuadra de 100 barcos e 12.000 homes.

• **1.452:** O porto coruñés ten, xunto co de Baiona, o privilexio de comerciar con países europeos.

• **1.467:** A Coruña incorpórase ó movemento irmandiño.

• **1.477:** O conde de Benavente pon cerco á cidade sen conquerila.

• **1.486:** O Reis Católicos chegan á Coruña o 7 de outubro, durante a súa visita de dous días.

• **1.492:** Expulsión dos xudeus.

• **1.520:** Carlos I reúne as Cortes na Coruña, despois de inauguralas en Santiago; ó cabo dun mes, marcha a Flandes nunha

flota mandada por Fernán Pérez de Andrade.

A Coruña conta cunha poboación de 3.500 habitantes.

• **1.522:** Por unha cédula real de Carlos I, concédeselle á Coruña a Casa de Contratación.

• **1.563:** A Audiencia Real, fundada polos Reis Católicos e que ata

entón estaba en Santiago, pasa a establecerse na Coruña por disposición de Felipe II.

• **1.569:** Felipe II confirma o privilexio do porto coruñés para comerciar con Europa.

• **1.589:** Francis Drake ataca a cidade con 20.000 homes; destaca

na defensa María Pita.

• **1.639:** Primeiro plano coñecido da cidade.

• **1.808:** Aparece o “Diario de La Coruña”, primeiro xornal editado na cidade. O pobo coruñés, liderado polo artesán Sinforiano López, organiza a Xunta de Defensa e Armamento do Reino de Galicia, que se converterá no órgano

supremo da resistencia contra os franceses.

• **1.809:** Batalla de Elviña: John Moore defende a cidade do ataque do Mariscal Soult; o xeneral inglés morre a consecuencia das feridas sufridas.

• **1.815:** Juan Díaz Porlier pronúnciase contra da política absolutista de Fernando VII; é executado na Praza da Leña o 23 de outubro.

• **1.820:** A Coruña encabeza un novo levantamento liberal.

• **1.823:** "Los Cien mil hijos de San Luis" asedian a cidade desde o 15 de xullo ata o 13 de agosto, en que se asina a capitulación da mesma.

• **1.857:** No censo de 1.857, A Coruña aparece como cidade con máis habitantes de Galicia.

• **1.860:** O recheo sobre o mar fará posible a Avenida da Mariña e mailos xardíns de Méndez Núñez.

• **1.861:** Celebranse na Coruña os primeiros Xogos Florais (certames literarios que contribuíron á potenciación da literatura en lingua galega).

• **1.882:** Sae o primeiro número de "La Voz de Galicia".

• **1.883:** Apertura da liña de ferrocarril Madrid-A Coruña, coa presenza do Rei Afonso XII e a raíña María Cristina.

• **1.885:** Andrés Martínez Salazar funda a primeira editorial galega a Biblioteca Gallega".

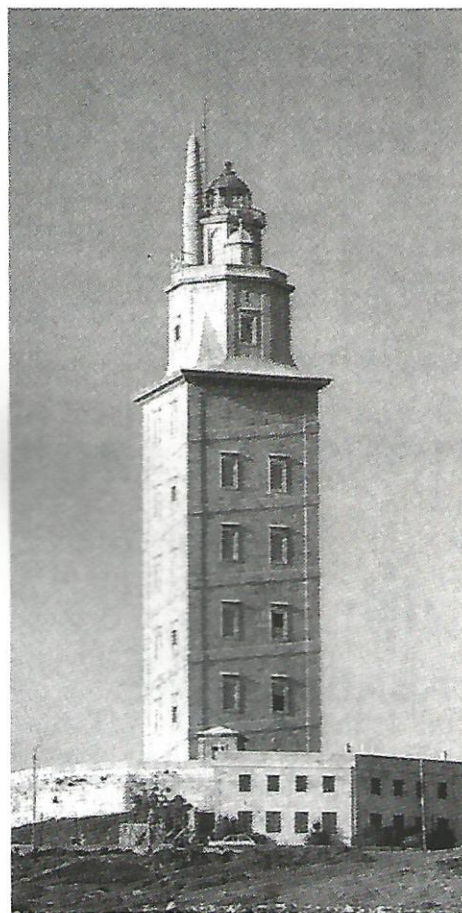
• **1.889:** O "Orfeón Coruñés",

fundado e dirixido por Pascual Veiga, actúa na Exposición Universal de París, obtendo o primeiro premio e medalla de ouro pola "Alborada Galega". Tamén estivo presente Chané con "El Eco".

• **1.890:** No Teatro Principal (actual Rosalía de Castro) celébrase un Certame Musical para o que Pascual Veiga fai unha composición que se acabará convertendo no Himno Galego.

• **1.906:** Presentación pública da Real Academia Galega, polo presidente Manuel Murguía, no Circo de Artesáns.

• **1.916:** Fundación das "Irmandades da Fala" da Coruña.

• **1.920:** Exposición dos debuxos do Alburn "NOS" de Castelao.

• **1.936** (18 de xullo): Insurrección militar contra a República: 18 mortos.

• **1.938:** Franco "acepta" a doazón do Pazo de Meirás e durante 37 veráns A Coruña será a capital política de España.

• **1.963:** Créase "O Facho", na Coruña: a primeira asociación cultural galega.

• **1.969:** Créase a Asociación Cultural "Alexandre Bóveda".

• **1.976:** Primeira visita do rei Juan Carlos I e a raíña Sofía.

• **1.979:** Domingo Merino, de ideoloxía nacionalista, é o primeiro alcalde elixido democraticamente despois do franquismo.

• **1.983:** Francisco Vázquez sae elixido alcalde.

• **1.992:** Inauguración do Paseo Marítimo.

Xulio Cuba

A VÓS, AVÓS

Avós que en Bos Aires e en Castela
gañástedes o pan tan cobizado.
A vós que a suor do suco
vos negaba o pan de cada día.
Avós que a aguillada e a garlopa
vos mentaban.
A vós que criáchedes amor a sotavento.
A vós:
Deixádeme tan xiquer espir un pranto
Tan cheo de lume e de derrotas,
para facer unha oda de amor
ao que vosos fillos nos deixaron.

Inquedo

Do meu poemario "Anaquiños de min"

Poesias

O MEU BERCE

A Eduardo, o meu irmán máis novo, que foi o derradeiro en ser arrolado no mesmo berciño, que foi denantes dos outros sete irmáns. Un día, xa moi lonxano no tempo e nos recordos, botáronno ó lume, en vez de llo dar ó trapeiro. Non quixeron que servise para adormecer a máis ninguén. Eu chorei con todo o meu sentimento por aquel mobiliño, xa vello, cheo de buratos, e medio comesto polos bichos da madeira. Eu, xa de neno, se ve que era máis sentimental cá copa dun piñeiro. ¡E sígo!.

Berciño dos meus recordos
E meu primeiro soñar;
Berciño dos meus ensoños:
¡O lume fuches parar...!

De cando era eu pequerrecho
Estouche a lembrar, berciño,
Arrolado entre as túas varandas,
Moi ben traballadas,
En pau de sanguíño.

Choros sen bágoas; primeiras faliñas:
"Ea, ea, meniño, ea..." E o meniño calaba,
Estricando para o aire as súas manciñas,
Cuns beiciños de nai lles bicaba...

¿Descifraba eu xa daquela
O bule-bule da noite estrelecida
E os borboriños do río lonxán?
¿E o fungar do vento nas fiestras?
¿E alá na bocanoite, o ouvear dun can?

Primeiros laios; primeiras risiñas;
Primeiros inseguros pasiños,
Lonxe aínda das dentadas de loba da vida...
¡Ai, quen puidera recuar nos vieiros do tempo
E volver a soñar entre as túas varandas, berciño...!

Xosé Rois Froxán.

ANDORIÑA

Andoriña peregrina
de branco e mouro vestida,
arríncame ca peteira
as espiñas da morriña.

¡Ai! quen seguir che poidera
camiño da nosa terra,
trazando novas estradas;
rachando ventos e nebras.

Andoriña non te esquezas
de cantarlle á nosa Nai,
que a peteira quedou bicada
co sangue de todos nós.

Para ser galego sen sombra
hai que voar..., cismando nela,
coma orballo que non molla
aprendendo a chorar por ela.

Dende os outeiros do ceo
cintilan as estreliñas,
son os ollos dos galegos
que se perderon na vinda.

¡Voa, Andoriña, Voa...!
¡máis enriba!

*Venturiña Amar
(Porto do Son)*

INSTITUCIÓNS COLABORADORAS

PRESIDENCIA
SECRETARÍA XERAL PARA AS RELACIÓNS
COAS COMUNIDADES GALEGAS

Paeria Ajuntament de Lleida

Diputació de Lleida

Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya

Consell Comarcal del Segria

Federación de Centros Galegos de Catalunya

Federación Casas Regionales de Lleida

SERVICIO DE BAR EN LAS FIESTAS

Venta mayor y detall

Especialidades en:

- *Carne gallega de la zona de Samos, Sober (Lugo)*
- *Cordero de Aranda (Burgos)*
- *Quesos de Arzúa*
- *Gran surtido de embutidos gallegos y del Bierzo*
- *Tartas*
- *Pulpo gallego*
- *Vinos: Albariño, Ribeiro etc.*
- *Pan*
- *Grelos*

NO

París, 67

Tel. 430 91 78

08029 - BARCELONA

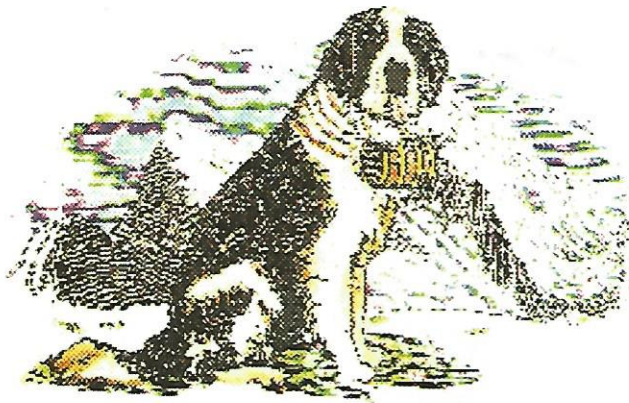
JULIO DEBASA

Transportes figuríficos propios a: Lugo, Castilla - León, Barcelona

Servicio semanal

Tel. Barcelona, (93) 430.91.78
Tel. Abadin (Lugo) (982) 508123

Estem de servei

Estem sempre al costat dels nostres clients. Les 24 hores del dia. Treballant amb el ferm propòsit d'assolir, dia a dia, una millor qualitat en l'atenció i el servei.

Oferint el tracte més agradable. Innovant tecnològicament des dels centres de producció als sistemes de distribució. Vetllant pel respecte al nostre entorn.

Només així, amb aquest esperit de superació, podem fer realitat la nostra vocació de millora.

 enher
En bona companyia